

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2016-жылдын IV чейрегиндеги
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет
(Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама)**

**Бишкек
2017-жылдын февраль айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама) Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Коомчулукка Улуттук банктын инфляциянын негизги факторлорун иликтөөгө жана болжолдоого, тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизденген акча-кредит саясаты жагында чечимдери жөнүндө маалымдоо отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана колдоо **акча-кредит саясатынын максаты болуп саналат.**

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын натыйжалуулугун өркүндөтүү жана жогорулатуу максатында 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясаттын жаңы негизине – пайыздык чендерди таргетирлөө режимине өткөн. Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган, акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү максаты болуп саналган.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7-пайыз чегинде чектеп туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана ишке ашыруу 2013-2017-жылдар аралыгында туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясынын жана Акча-кредит саясатынын орто мөөнөткө каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган болуп саналат, анткени акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири лаг менен (болжолдуу 6-8 чейрек) өтөт. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүсүнүн макулдашылган жана экономикалык жактан негиздүү болжолдоосунун натыйжасында алынган кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде жүзөгө ашырылат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калайык калкка маалымдоо жана тийиштүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясат маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама) ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чендин өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктык расмий веб-сайтында жарыяланат.

2016-жылдын IV чейреги үчүн Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама) Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын “27” февралындагы № 8/2 токтому менен жактырылган

Мазмуну

Резюме (кыскача маалымат)	4
1-глава. Тышкы чөйрө.....	5
1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	5
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыногу	7
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	10
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш	10
2.2. Тышкы сектор	13
3-глава. Акча-кредит саясаты	17
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	17
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	20
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	23
4-глава. Инфляция динамикасы	25
4.1. Керектөө баа индекси	25
4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу	26
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	27
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор.....	27
5.2. Орто мөөнөткө болжолдоолор.....	30
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр.....	34
2-тиркеме. Глоссарий	35
3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси.....	37

Резюме (кыскача маалымат)

Жыл ичинде байкалып тургандай эле, 2016-жылдын IV чейрегинде алсыз инфляциялык арым сакталып турган. 2016-жылы орто жылдык инфляция (2016-жылдын январь-декабрь айлары 2015-жылдын январь-декабрь айларына карата) өткөн жылда 6,5 пайызга төмөндөө менен 0,4 пайызды түзгөн. 2016-жылдын декабрь айында керектөө баа индекси өткөн жылдын декабрына карата 0,5 пайызга төмөндөгөн, ал эми 2015-жылдын декабрь айында ушул эле көрсөткүч 3,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. 2016-жылда орун алган төмөн инфляция негизинен азык-түлүк бааларынын төмөндөшү менен шартталган, ошондой эле башка негизги товардык топтордо баалардын өсүш арымдары да басаңдаган.

2016-жылы республиканын айыл чарбасында өндүрүштүн өсүшү улантылган, бул биргеликте азык-түлүк продукцияларынын дүйнөлүк рыногунда алгылыктуу жагдайдын орун алышы менен азык-түлүк топторундагы товарлардын жогорку сунушун камсыз кылып, ички бааларга төмөн басым жасаган. Жыл ичинде электр жана жылууулук энергиясына тарифтердин жогорулабашы, газ жана күйүүчү-майлоочу материалдарга баанын төмөндөшү 2016-жылы алсыз инфляциянын белгиленишине салым кошкон.

Орто мөөнөт мезгил ичинде ички суроо-талап өсүшүнүн белгиленген тенденциясын, электр жана жылууулук энергиясына карата тарифтердин пландаштырылган жогорулашын, ошондой эле айыл чарба продукцияларынын ички өндүрүшүнө карата теңдештирилген өбөлгөнү жана дүйнөлүк азык-түлүк баа динамикасын эске алганда, инфляция мааниси 5-7 пайыз чегинде орун алышы болжолдонууда.

Кыргыз Республикасынын экономикасы оң траекторияга чыкты. 2016-жылдан тартып өлкө экономикасынын көрсөткүчүнүн төмөн тренди август айында оң динамикага алмаштырылган. 2016-жылдын жыйынтыгында¹ өлкө экономикасы 3,8 пайызга өскөн, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасын эске албаганда, ИДӨ өсүшү 3,7 пайызды түзгөн. ИДӨ өсүшүнө оң салымды экономиканын бардык негизги тармактары кошкон. Экономиканын өсүшү акча которуулардын жогорку динамикасы жана өлкөдө ички керектөөнүн калыбына келиши аркылуу колдоого алынган.

Начар тышкы жана ички суроо-талап өлкөнүн тышкы соода көрсөткүчтөрүнө терс таасирин тийгизүүнү улантууда. 2016-жыл жыйынтыгында товарлардын импорту 2,7 пайызга жана экспорту 0,7 пайызга төмөндөгөн. Натыйжада, өлкөнүн тышкы соода жүгүртүүсү² 2,1 пайызга төмөндөп, 5,3 млрд АКШ долларын түзгөн. Өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 2,1 млрд АКШ доллар өлчөмүндө түптөлгөн.

Фискалдык тартыштык кирешелердин түшүүлөрүнүн басаңдашы жана мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынын өсүшү алкагында сакталып турууда. 2016-жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨгө карата мамлекеттик бюджет 20,9 млрд сомго же 4,6 пайызга тартыштык менен аткарылган (2015-жылдын ушул эле мезгилинде бюджеттин тартыштыгы ИДӨгө карата 6,3 млрд сомду же 1,5 пайызды түзгөн). Бюджеттин тартыштыгына негизинен кирешелердин өсүшүнүн басаңдашы жана капиталдык чыгашалардын, эмгекке төлөөлөрдүн чыгашаларынын өсүшү, ошондой эле субсидияларды жана социалдык жөлөк пулдарды төлөө таасир эткен.

Ички валюта рыногунда сомду чыңдоо тенденциясы улантылган. 2016-жыл ичинде улуттук валюта 8,8 пайызга бекемделген. Улуттук банк ошол эле жылы алмашуу курсунун кескин өзгөрүүлөрүн текшилөө максатында, валюта тооруктарында катышкан. Улуттук банк тарабынан таза сатылып алынган чет өлкө валютасынын көлөмү бүтүндөй 2016-жыл ичинде 29,1 млн АКШ долларын түзгөн.

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматтары.

² Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, ФОБ бааларында маалыматтар.

1-глава. Тышкы чөйрө

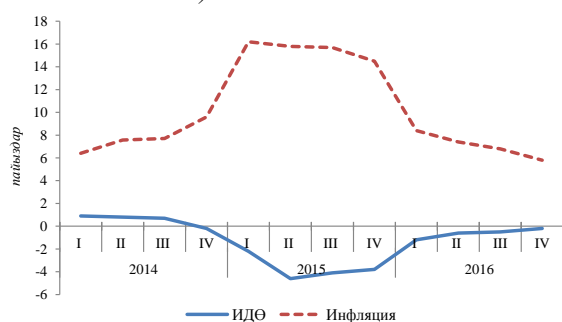
1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикаларында экономикалык жигердүүлүк бара-бара калыбына келе баштаган. Россияда экономикалык өсүш терс аймакта сакталгандыгына карабастан, жыл башынан тартып төмөндөө арымдары басандаган, анын ичинде 2016-жылдын IV чейрегинде дагы: өнөр жай өндүрүшүнүн чыгаруу көлөмүнүн көбөйүшү, тышкы суроо-талаптын өсүшү жана импортту алмаштыруучулардын өнүгүүсү улантылган, бара-бара инвестициялык жигердүүлүк калыбына келе баштаган. Алгылыксыз ички суроо-талап шартында Казакстандын экономикасындагы оң өзгөрүүлөр түзүмдүк реформаларды жана мамлекеттик программаларды ишке ашыруу аркылуу колдоого алынган. Жыл жыйынтыгы боюнча Россияда жана Казакстанда инфляциялык фон басандап, максаттуу көрсөткүчтөргө жакындаган.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүшү

(жылдык мааниде)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА

2016-жылы Россия экономикасы өтө тез арымдар менен калыбына келген. 2016-жылдын IV чейрегинде Россияда ИДӨнүн жылдык өсүш арымы оң катары бааланган, мында Росстаттын алдын ала баа берүүлөрүнө ылайык 2016-жыл жыйынтыгы боюнча экономикалык өсүштүн кыскарышы -0,6 пайызды түзгөн. Өлкөнүн ИДӨ түзүүчүлөрүнүн динамикасы ар багытта болгон. Бир жагынан тышкы суроо-талаптын өсүшүнөн жана импортту алмаштыруучулардын өнүгүүсүнөн улам, өнөр жай өндүрүшүнүн чыгаруу көлөмүнүн көбөйүшү улантылган, ал эми

экинчи жагынан керектөө суроо-талабы 2016-жылдын III чейрегиндеги бир аз өсүштөн кийин төмөн бойдон калган.

Жыл башынан тартып инфляция бара-бара басандап, 2016-жыл жыйынтыгы боюнча (2015-жылдын декабрына карата декабрь) 5,4 пайызды түзгөн, ал эми орточо жылдык мааниси 7,1 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Россия Федерациясынын Борбордук банкынын пикири боюнча инфляциянын төмөндөшү бир жагынан убактылуу факторлор менен шартталган, анын бири болуп күтүлгөнгө караганда, жогорку көрсөткүчтөр шартында орус валютасынын бекемделиши жана тышкы инвесторлордун орус финансылык активдерине салымдарды салуу кызыкчылыгын сактоо саналган. Мындан тышкары, сунуштун жогорку көлөмүнүн алкагында мөмө жемиш продукция наркынын төмөндөшү байкалган.

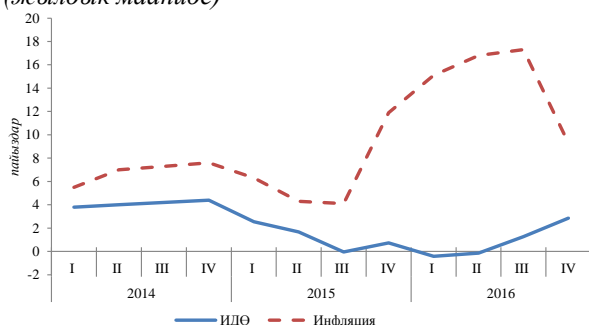
Казакстан

Казакстандын экономикалык өсүшү оң түптөлгөн, бул түзүмдүк реформаларды жана мамлекеттик программаларды ишке ашыруу менен да байланыштуу болгон. Казакстанда 2016-жылы ИДӨ өсүшү 1,0 пайызды түзгөн¹, сектор боюнча өсүш курулушта (7,9 пайызга), айыл чарбасында (5,5 пайызга), транспортто (3,8 пайызга) жана кайра иштетүү өнөр жайында (0,7 пайызга) өсүштүн орун алышынан улам, түптөлгөн.

¹Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматы

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨнүн жана инфляциянын динамикасы

(жылдык мааниде)

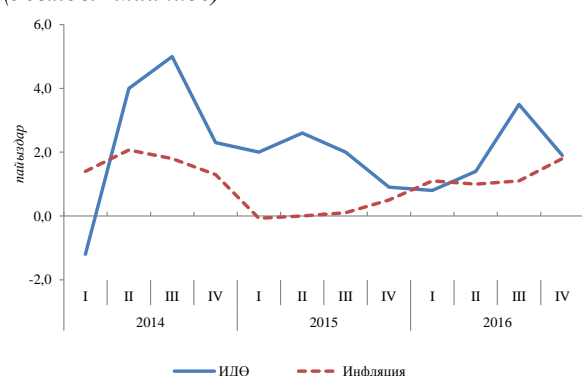
Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктун эсептөөлөрү

денгээлинде түптөлгөн. Мында, инфляциянын орточо жылдык мааниси 14,6 пайызды түзгөн. Ички бааларга карата улуттук валютанын олуттуу нарксызданышынын таасири инфляциянын негизги факторунан болгон.

АКШ

1.1.3-график. АКШда ИДӨнүн жана инфляциянын динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШнын Соода министрлиги, Эмгек министрлиги, «Рейтер» МА

менен 1,6 пайызды түзгөн. Тышкы соода тартыштыгы өткөн жылдарга караганда аз арым болсо да кеңейтилген. 2016-жылдын IV чейрегинде экономиканын өсүшү жылдык мааниде 1,9 пайызды түзгөн, жеке инвестициялардын динамикасы байкалаарлык тездеген.

2016-жылдын декабрь айында АКШда инфляция жылдык мааниде 2,1 пайызга чейин жогорулаган. Азык-түлүк бааларынын бир аз төмөндөшү отун-энергетикалык товарларга карата баалардын 5,4 пайызга жогорулашы менен компенсацияланган. Жогоруда көрсөтүлгөн товардык топторду камтыбаган базалык инфляция 2,2 пайызды түзгөн.

Кытай

Кытайда экономиканын өсүш арымдары басаңдап, бирок салыштырмалуу жогорку деңгээлде турган. Бүтүндөй 2016-жыл ичинде өлкө экономикасы 6,7 пайызга өскөн (2015-жылы – 6,9 пайызга), IV чейректе өсүш арымдар өткөн жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу 6,8 пайызга чейин өскөн (I-III чейректерде – 6,7 пайыз).

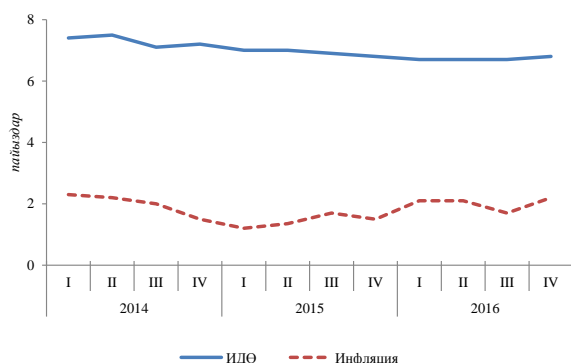
2016-жылдын IV чейрегинин башталышында «Кашаган» мунайгаз өндүрүшүнүн ишке киргизилиши да өзүнүн оң салымын кошкон. Энергоресурстарга баанын волатилдүүлүгү жана Россия, Кытай өлкөлөрүн кошо алганда, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөрдө экономикалык абал 2016-жылы экономиканын өсүшүн кармап туруучу факторлордон болуп саналган.

2016-жылдын IV чейрегинде Казакстанда инфляциянын жылдык мааниси өткөн жылдын ошол эле мезгилинде 11,9 пайызга карата 9,3 пайыз

Кармалып туруучу инвестициялык суроо-талаптан улам, 2016-жылы америка экономикасынын өсүшү бир аз басаңдаган. Келечектеги администрациянын экономикалык саясат жагында белгисиздик жагдайы ички жана тышкы инвесторлордун күтүүчү позициясын шарттаган. Мындан тышкары, мунайга карата төмөн баалардын алкагында тоо жана геологиялык чалгындоо иштерине инвестициялар кыскарган. Буга караганда жеке керектөө туруктуу бойдон калган. 2016-жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨ өсүшү өткөн жылда 2,6 пайызга төмөндөө

1.1.4-график. Кытайда ИДӨнүн жана инфляциянын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» МА

керектөө баа индексинин жылдык өсүш арымы 2,1 пайызда түптөлгөн.

Өлкөдө экономикалык жигердүүлүк инфраструктурага өкмөттүк инвестициялардын өсүш арымынын тездетилиши, банктык кредиттөөнүн жогорку деңгээли жана чекене сатуулардын өсүү арымынын жогорулашы эсебинен улам, колдоого алынган. Бүтүндөй жыл ичинде негизги фондуларга инвестициялардын жалпы көлөмү жеке инвестициялардын өсүшүнүн олуттуу басаңдашын эске алганда, төмөн динамикага ээ болгон.

2016-жыл жыйынтыгы боюнча Кытай Эл республикасында орто жылдык инфляция 2,0 пайызды (2015-жылы – 1,4 пайызды) түзгөн. Декабрь айында

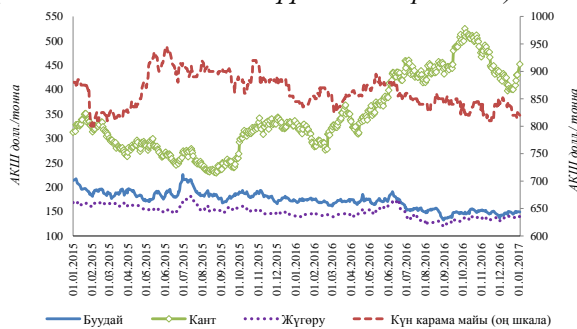
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыногу

Кыргызстан тарабынан көпчүлүк импорттолуучу азык-түлүк товарларынын дүйнөлүк рынокторунда алгылыктуу баа жагдайы орун алган. Кантка карата баалар жогорулап, бирок бул фактордун таасири ички рыноктун толугу жана керектөө баа индексинин куржунунда канттын бир аз үлүшү менен чектелген. Мунай рыногунда баанын жогорулатылган динамикасы байкалган: инвестициялык суроо-талаптын төмөндөшү алтын наркынын төмөн тренди түптөлүшүнө алып келген.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

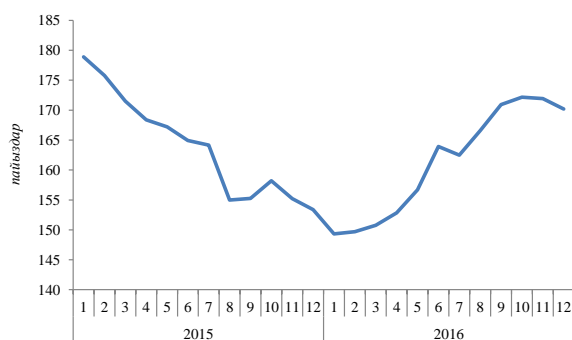

Кант рыногун эске албаганда, 2016-жылы дүйнөлүк азык-түлүк рыногу, салыштырмалуу туруктуу сакталган, мында баалар “тар диапазондо” өзгөрүлгөн. Негизги азык-түлүк товарлар рынокторунда жыл ичинде бир аз төмөндөтүлгөн баа динамикасы байкалган, 2016-жылдын IV чейрегинде аталган рыноктордогу абал туруктуу бойдон калган. Мында, кант рыногу олуттуу кымбаттап, баанын өзгөрүлмөлүүлүгү менен мүнөздөлгөн.

Бүтүндөй 2016-жыл ичинде кантка карата баалар аба-ырайы шарттарынан, бразилия реал курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүнөн жана кант ордуна био отунду өндүрүү үчүн кант камышынын колдонуу көлөмүнүн көбөйүшүнөн улам, түптөлгөн. Айрыкча, ошол эле жылы кант баасынын жогорулашын жыл башында орун алган Эль-Ниньо¹ табият кубулушунун кесепеттери менен түшүндүрүүгө болот.

¹Эль-Ниньо – айыл чарба түшүмдүүлүгүнө терс таасирин тийгизүүчү, 2-7 жыл аралыгында жүрүп турган жаратылыш кубулушу, Түштүк Америкада жаан-чачындын (селдин жүрүшүнө да алып келиши мүмкүн), Түштүк жана Түштүк-Чыгыш Азияда кургакчылыктын орун алышы менен мүнөздөлөт.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

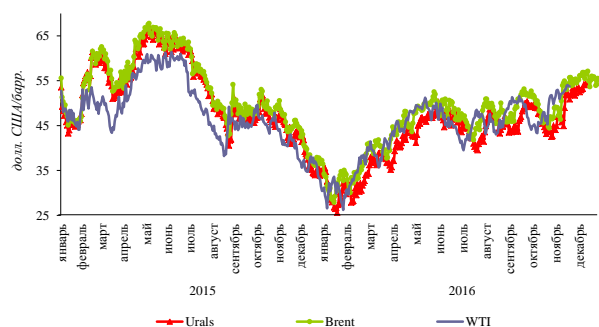

жана соя майлары IV чейректеги төмөн сунушту эске алганда, жогорулаган. Мында, Кыргызстан рыногу үчүн олуттуу мааниге ээ, күн-карама майынын наркы төмөндөгөн.

ФАО баа индексинин орточо мааниси (Food and agriculture organization) өткөн жылга караганда, 2016-жылы 1,5 пайызга төмөн түптөлгөн; 2016-жыл ичинде канттын жана айрым өсүмдүк майларынын кымбатташынан улам, индекс жогорулаган. III чейрекке салыштырмалуу IV чейректе ФАО баа индекси 2,9 пайызга өскөн.

Энергопродукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

үчүн 42,5-56,9 АКШ доллар диапазонунда өзгөрүлүп турган. Brent маркасындагы мунайга карата орточо баа өткөн чейрекке салыштырмалуу IV чейректе 9,1 пайызга өсүп, 51,4 АКШ долларын түзгөн (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 15,7 пайызга көбөйгөн). 2016-жыл үчүн орточо алганда Brent маркасындагы мунайдын баасы баррелине 45,4 АКШ долларын түзгөн, ал эми өткөн жылга салыштырмалуу 14,6 пайызга төмөндөгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде мунайды казып алуу көлөмүн төмөндөтүү жөнүндө ОПЕКтин чечими дүйнөлүк энергопродукциялар рыногу үчүн негизги окуялардын бири болгон, мындан ары баанын өсүшү байкалган. Алгачкы 8 жылда биринчи жолу ОПЕК казып алуу ишин токтотпостон, 2017-жылдын 1-январынан тартып суткасына 1,2 млн баррелден 32,0 млн баррелге чейин казып алуу көлөмүн кыскартууну чечкен. Бул макулдашуу ОПЕКтин 2017-жылдын 27-майына пландаштырылган саммитине чейин колдонулат.

ОПЕКтин жогоруда кабыл алган чечимине карабастан, өлкөнүн алгылыктуу демилгелөөчү ички саясаты жана дүйнөдө түптөлүп жаткан геосаясаттык абалдын алкагында мунай өндүрүүчүлөрү тарабынан өз милдеттенмелерин аткарбашы менен биргеликте АКШда сланец мунайын казып алуу көлөмүнүн көбөйүшүнөн улам баа кыймылынын траекториясын өзгөртүү тобокелдиги сакталууда.

Дүйнөдө, анын ичинде Россия жана Казакстанда дан эгиндеринин мол түшүмү, 2016-жылы буудай жана жүгөрү баасынын төмөндөшүнүн себеби болгон. Ушуну менен биргеликте IV чейректе жогорку суроо-талаптын, дүйнөлүк рыноктордо сапаттуу буудайга сунуштун бир аз төмөндөшү жана аба-ырайынын начарлашына байланыштуу коркунучтардын алкагында баа жарым-жартылай калыбына келген.

Өсүмдүк майга карата баалар ар багыттагы динамиканы көрсөткөн. Пальма

жана соя майлары IV чейректеги төмөн сунушту эске алганда, жогорулаган. Мында, Кыргызстан рыногу үчүн олуттуу мааниге ээ, күн-карама майынын наркы төмөндөгөн.

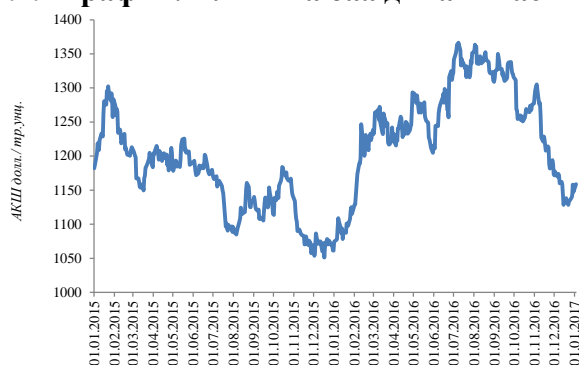
ФАО баа индексинин орточо мааниси (Food and agriculture organization) өткөн жылга караганда, 2016-жылы 1,5 пайызга төмөн түптөлгөн; 2016-жыл ичинде канттын жана айрым өсүмдүк майларынын кымбатташынан улам, индекс жогорулаган. III чейрекке салыштырмалуу IV чейректе ФАО баа индекси 2,9 пайызга өскөн.

2016-жылдын IV чейрегинде мунайга карата баанын жогорулатылган динамикасы сакталган. Мунай рыногуна карата фундаменталдуу факторлордун таасири тең салмактанган, мунай баасынын динамикасы конъюнктуралык факторлор менен аныкталууда.

2016-жылдын IV чейрегинде мунайдын негизги сортторуна карата баалар (Urals, Brent, WTI) бир баррель

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: Блумберг» МА

системасынын базалык чени жогорулатылган. Чендин көбөйүшү жана АКШ экономикасынын өтө жогору өсүү келечеги инвестициялоонун альтернативалуу багыты болуп саналган өлкөнүн баалуу кагаздарынын кирешелүүлүгүн жогорулатат.

Ошону менен биргеликте 2016-жылы АКШнын Федералдык резерв системасынын ченинин жогорулашы болжолдонгонго караганда өтө жай арымда жүргөн. Мындан тышкары, Улуу Британиянын Европа бирлигинин курамынан чыгуу боюнча референдуму финансылык рыноктордо өзгөрүлмөлүүлүктүн себеби болгон, бул белгисиздик мезгилде өз наркын сактап туруучу актив катары алтынга карата суроо-талапты жогорулаткан. Натыйжада, баалуу металлдарга карата орточо баа 2015-жылга караганда 7,7 пайызга жогору түптөлгөн.

2016-жылдын IV чейрегинде алтындын баасы өткөн чейрекке салыштырмалуу 8,8 пайызга төмөндөгөн, бул металлга карата инвестициялык суроо-талаптын факторлоруна байланыштуу эле. АКШда болуп өткөн президенттик шайлоонун жыйынтыгы боюнча жаңы администрация тарабынан демилгелөөчү экономикалык саясатты жүргүзүү ыктымалдыгы өскөн, ал эми 2016-жылдын декабрь айынын орто ченинде АКШнын Федералдык резерв

2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

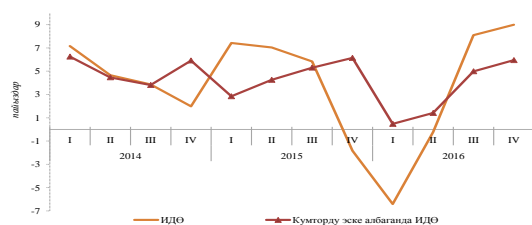
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

IV чейректе өлкөдө экономиканын калыбына келүүсү уланган, бул жыл акырында экономиканын алгылыктуу өсүш арымына жетишүүгө мүмкүндүк берген. Экономиканын өсүшү өлкөгө акча которуу агымынын көбөйүшү, бюджеттик чыгашалардын артышы менен шартталган, бул ички керектөө деңгээлинин калыбына келишине таасирин тийгизген. Сакталып турган төмөн тышкы суроо-талап жагдайдын жакшыруусун чектеген. Алгылыктуу аба-ырайы шарттары айыл чарба кредиттерин субсидиялоо саясаты менен бирге айыл чарба продукциясын өндүрүүгө алгылыктуу салымын кошкон. Өнөр жай сектору эки жыл катары менен төмөндөөдөн кийин жыл жыйынтыгында алгылыктуу өсүшкө жетишкен.

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

менен шартталган. Мында, тогуз ай ичинде өнөр жай тармагында төмөндөө байкалган, ал жыл акырында гана ИДӨнүн түптөлүшүнө алгылыктуу салым кошкон. Өнөр жай тармагынын көрсөткүчтөрүнүн мындай динамикасы, эң башкысы, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларынын өндүрүш көрсөткүчтөрүнүн эсебинен түптөлгөн. Атап айтканда, “Кумтөр” ишканаларында өндүрүш 2016-жылдын IV чейрегинде 2015-жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда (130,6 миң унция) 53,7 пайызга жогорулап, 200,8 миң унцияны түзгөн. 2016-жылы ишканада жалпы алганда 551,0 миң унция иштетип чыккан, бул 2015-жылдын ушул эле көрсөткүчүнөн (520,7 миң унция) 5,8 пайызга жогору болгон. “Кумтөр” ишканаларын эске албаганда, иштетилген мунай заттарын өндүрүү (44,4 пайызга), пайдалуу кен байлыктарын казып алуу (20,1 пайызга) тармагында, ошондой эле тамак-аш продукттарынын (суусундуктарды кошо алганда) жана тамекинин (12,1 пайызга) жогорулашы байкалган. Кызмат көрсөтүү сектору соода чөйрөсүндөгү өсүштүн эсебинен жогорулаган, мында транспорт ишинде жана жүктүү сактоо, ошондой эле маалымат жана байланыш чөйрөсүндө кыскаруу белгиленген.

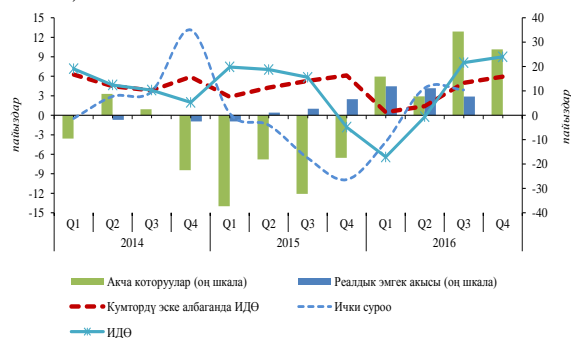
Ички суроо-талап алгылыктуу мааниге ээ болуп, 2016-жылдын тогуз айынын алдын ала жыйынтыгы боюнча 2015-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 1,8 пайызга өскөн¹. Өсүш түпкү керектөөнүн жогорулашына (+3,2 пайыз), ошондой эле дүнүнөн топтоо көрсөткүчүнүн төмөндөө арымынын басаңдашына (-3,2 пайыз) байланыштуу болгон, бул негизги фондуларды топтоонун өсүшүнүн эсебинен (+0,2 пайыз) жакшырган.

2016-жылдын IV чейрегинде экономикалык өсүш арымы III чейректе катталган жогорулоо динамикасын уланткан, ал эми акча которуу агымынын көбөйүшү жана жигердүү фискалдык саясат ички суроо-талапка он таасирин тийгизген.

Бүтүндөй алганда, 2016-жыл жыйынтыгы боюнча түптөлгөн экономикалык өсүш экономиканын бардык негизги секторлорунун алгылыктуу салымы

¹ 2016-жылдын IV чейреги үчүн маалымат алынбагандыктан, мурдагы мезгил аралыгы үчүн маалыматка шилтеме келтирилген.

2.1.2-график. Ички суроо-талап жана акча которуулар динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

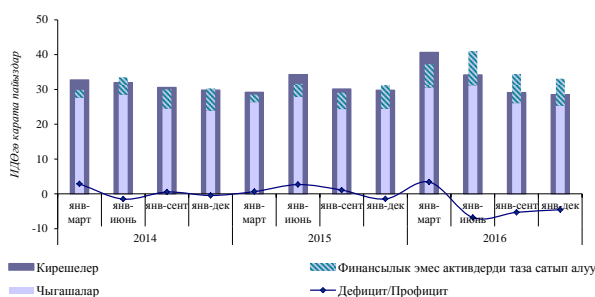
Булагы: Улуттук банк

Мамлекеттик финансы сектору

2016-жылы Кыргыз Республикасынын Өкмөтү демилгелөөчү фискалдык саясатты жүргүзгөн. Жыл жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет тартыштыгы 20,9 млрд сомду же ИДӨгө карата 4,6 пайызды түзгөн (2015-жылы бюджет тартыштыгы 6,3 млрд сом же ИДӨгө карата 1,5 пайыз чегинде түптөлгөн).

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтомло)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

дивиденддери түрүндө бир жолку салыктык эмес кирешелердин түшүүсүнө, “Жерүй” алтын кенин өндүрүү жагында сынак өткөрүүдөн түшүүлөргө, уюлдук байланыш операторлоруна жыштык диапазондорун сатуудан түшүүлөргө ж.б. байланыштуу болгон.

Операциялык ишкердикке мамлекеттик бюджет чыгашалары жылдык эсептөөдө 10,2 пайызга же 10,7 млрд сомго жогорулоо менен 2016-жыл жыйынтыгы боюнча 115,9 млрд сом же ИДӨгө карата 25,3 пайыз чегинде түптөлгөн. Мамлекеттик бюджет чыгашаларынын өсүшү, эң башкысы, Дүйнөлүк көчмөндөр оюнун өткөрүүгө капиталдык чыгашалардын өсүшүнө, Ысык-Көл областындагы ипподромду реконструкциялоону, Балыкчы-Тамчы-Чолпон-Ата-Корумду жолдорун реконструкциялоону каржылоого, Бишкек - “Манас” эл аралык аэропорту жолун капиталдык ремонттоого жана Шанхай кызматташуу уюмуна мүчө-мамлекеттердин өкмөт башчыларынын кеңешинин отурумун өткөрүүгө байланыштуу болгон.

Күндөлүк чыгашалардын өсүшүнө көбүрөөк салымды эмгекке төлөө, субсидияларды жана социалдык жөлөк пулдарды төлөө боюнча чыгашалар кошкон. Функционалдык классификациялоо боюнча чыгашалар түзүмүндө чыгашалардын өсүшүнө билим берүүгө, жалпы багыттагы мамлекеттик кызматтарга, коргоого, коомдук

Ички суроо-талап динамикасынын жакшыруусуна ошондой эле акча которуу агымынын көбөйүүсү таасирин тийгизген. 2016-жылы жеке адамдардын которуу системалары аркылуу жүзөгө ашырылган доллар эквивалентиндеги акча каражаттарынын таза агымы 2015-жылдагы ушул эле мезгилге салыштырганда 21,6 пайызга көбөйгөн.

ИДӨ түзүмүндө негизги компонент катары керектөө саналган, ал 2016-жылдын тогуз айынын жыйынтыгы боюнча ИДӨгө карата 112,8 пайыз өлчөмүндө түптөлгөн.

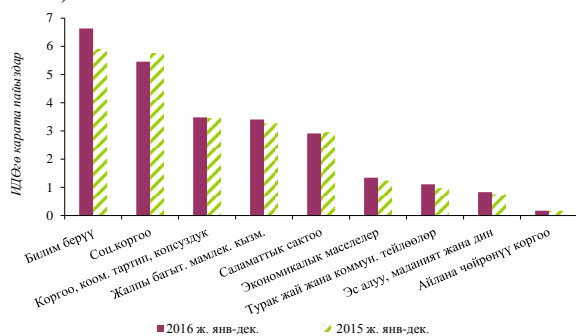
2016-жыл жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджеттин операциялык ишкердиктен кирешелери 1,9 пайызга же 2,5 млрд сомго жогорулап, 2015-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 130,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 28,5 пайызды түзгөн. Мында, операциялык кирешелердин өсүшү салыктык кирешелердин (7,1 п.п.) жана расмий трансферттердин (0,4 п.п.) эсебинен камсыздалган. Салыктык эмес кирешелер терс салым кошкон (-5,7 п.п.), бул, эң башкысы, 2015-жылы мамлекеттик ишканалардын

тартипке жана коопсуздук, турак-жай коммуналдык маселелерге чыгашалар өзгөчө салым кошкон.

Финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларга бюджеттик каражаттардын таза агымы 35,5 млрд сомду же ИДӨгө карата 7,8 пайызды түзгөн.

2.1.4-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук Казыналыгы, Улуттук банк

Республикалык бюджеттин киреше бөлүгүн аткаруу (салыктык кирешелер + салыктык эмес кирешелер + расмий трансферттер) 2016-жылдын акырында 95,4 пайызды түзгөн, бул салыктык эмес кирешелерди топтоо планын 115,7 пайызга, расмий трансферттерди – 103,0 пайызга аткаруу менен камсыздалган. Салыктык кирешелерди топтоо планы 92,3 пайызга аткарылган: мында Мамлекеттик салык кызматы тарабынан салыкты жыйноо планы 92,5 пайыз, ал эми Мамлекеттик бажы кызматы тарабынан – 91,9 пайыз өлчөмүндө аткарылган. 2016-жыл

жыйынтыгы боюнча республикалык бюджеттин чыгаша бөлүгү 80,0 пайызга аткарылган. Мында коргоого алынган статьялар боюнча чыгашалар 83,6 пайызга, ал эми коргоого алынбаган статьялар – 65,3 пайызга аткарылган.

Кыргыз Республикасынын Социалдык фондунун алдын ала маалыматтары боюнча бюджеттин профицити (жыл башына карата Пенсиялык фонддун калдыктарын эске алганда) 2016-жыл жыйынтыгы боюнча 2,3 млрд сомду же ИДӨгө карата 0,5 пайызды түзгөн. Социалдык фонддун бюджетинин кирешелери (жыл башына карата Пенсиялык фонддун калдыктарын эске алганда) ИДӨгө карата 44,7 млрд сомду же 9,8 пайызды түзгөн) 2015-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу 7,3 пайызга көбөйгөн, ал эми аталган фонддун бюджетинин чыгашалары 2015-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу 6,5 пайызга өсүп, 42,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 9,2 пайызды түзгөн.

Инвестициялар

2016-жылы негизги капиталга инвестицияларды өздөштүрүү деңгээли 2015-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 3,8 пайызга көбөйгөн (салыштыруу бааларында).

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар

(млн сом, пайыздар)

	2015-ж.		2016-ж.	
	млн. сом	пайыздар	млн. сом	пайыздар
Барыгы	127 321,8	133 383,7	100,0	100,0
Ички инвестициялар	74 860,5	76 617,6	58,8	57,4
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	4 931,4	10 000,4	3,9	7,5
Жергиликтүү бюджет	1 263,1	1 329,7	1,0	1,0
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	37 482,9	32 758,6	29,4	24,6
Банктын кредити	1 274,4	49,5	1,0	0,0
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошо алганда)	29 908,7	32 479,4	23,5	24,3
Тышкы инвестициялар	52 461,3	56 766,1	41,2	42,6
Чет өлкө кредити	34 365,9	37 839,9	27,0	28,4
Тийешелүү өлкө инвестициялары	14 748,8	15 288,9	11,6	11,5
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	3 346,6	3 637,3	2,6	2,7

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

багытталган каражаттарды өздөштүрүүдө олуттуу өсүштү белгилөө мүмкүн.

Каржылоо булактарынын түзүмүндө тышкы булактардан улам, каржыланган негизги капиталга инвестициялардын көбөйүшү чет өлкө кредиттеринин (9,0 пайызга)

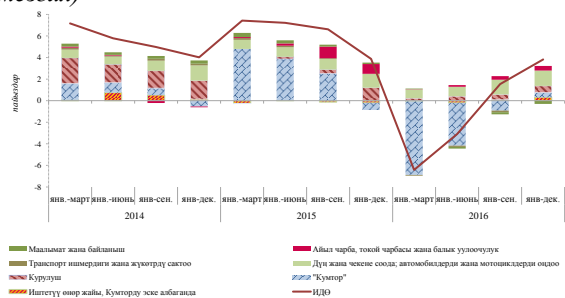
Иштеп чыгуу өндүрүш, билим берүү жана саламаттыкты сактоо объектеринин курулушун эске албаганда, дээрлик бардык тармактарда инвестициялардын өсүшү байкалган. Мейманкалардын жана тойканалардын (3,4 эсе), искусство, оюн-зоок жана эс алуу объектерин (2,7 эсе) суу жабдуу, калдыктарды тазалоо жана иштеп чыгуу объектерин курууга (2,4 эсе), дүң жана чекене соода объектерин (1,8 эсе), транспорт жана жүктү сактоо ишине тиешелүү объектерди (37,8 пайызга) курууга

жана гранттардын (7,6 пайызга), ички булактардан – республикалык (2,0 эсе) жана жергиликтүү бюджеттин (4,3 пайызга) каражаттарынын өсүшү менен шартталган.

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

2016-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде экономиканын ооздуктоочу өсүш арымына карабастан, ИДӨ көлөмү экономиканын бардык секторлорунда орун алган оң аманаттан улам өскөн.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча 2016-жылы экономиканын өсүш арымы 3,8 пайызды (2015-жылы өсүш 3,9 пайызды түзгөн), “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасын эске албаганда, ИДӨнүн өсүшү 3,7 пайызды (2015-жылы – 4,9 пайызды)

түзгөн. Дефлятор 2,5 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, бул 2015-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнөн 0,9 п.п. төмөн.

Өнөр-жай секторунун 5,2 пайызга өсүшү, негизинен баалуу металлдарды чыгаруу (5,0 пайызга), металл кендерин казып алуу (2,3 эсе), тазаланган мунай заттарын (44,4 пайызга) жана тамак-аш продукцияларын чыгаруу (16,7 пайызга) көлөмүнүн көбөйүшү менен шартталган. Аны менен бирге эле текстиль өндүрүшүнүн (12,6 пайызга), кийим-кече өндүрүшүнүн (20,0 пайызга), металл эмес минералдык продуктуларды чыгаруу (8,4 пайызга), электрэнергия, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыз кылуу (3,5 пайызга) көлөмү кыскартылган.

Курулуш секторунун 7,4 пайызга өсүшү, 2016-жылы негизги капиталга инвестициялар көлөмүнүн өсүшү менен байланыштуу болгон (+3,8 пайызга, салыштыруу бааларында). Инвестициялардын жалпы көлөмүнүн 74,0 пайызга жакыны пайдалуу кендерди казып алуу объекттеринин курулушуна, электрэнергия, газ, буу жана тазаланган аба менен, ошондой эле транспортко тиешелүү иштерди жана турак жай курулушун камсыз кылууга багытталган. Ички булактардын жана тышкы булактардын эсебинен каржыланган инвестициялардын көлөмү тиешелүүлүгүнө жараша 1,5 пайызга жана 7,1 пайызга өскөн.

Айыл чарба кредиттерин субсидиялоо саясаты менен биргеликте аба-ырайынын алгылыктуу шарттары айыл чарба продукция өндүрүшүнө оң таасирин тийгизген. Натыйжада, айыл чарбасында өсүш 3,0 пайызды түзгөн, бул өсүмдүк өстүрүү сыяктуу эле, мал чарбачылыгынын көбөйүшү менен шартталган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде сооданын 7,6 пайызга өсүшү негизинен чекене (8,3 пайызга) жана дүң соода (6,6 пайызга) көлөмүнүн өсүшү менен шартталган.

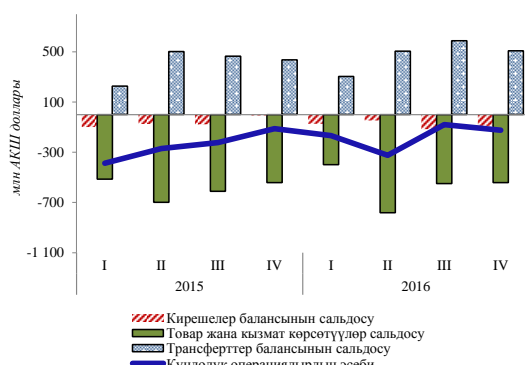
2.2. Тышкы сектор¹

Кызмат көрсөтүүлөр жана кирешелер балансынын терс сальдосунун көбөйүшү 2016-жылдын IV чейрегинде күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгынын 10,4 пайызга көбөйүшүнө өбөлгө түзгөн. 2016-жыл жыйынтыгы боюнча күндөлүк эсептин тартыштыгы 695,8 млн АКШ долларын түзгөн, бул 2015-жылдын көрсөткүчүнөн 30,0 пайызга аз (төмөндөө ИДӨгө карата 10,5 пайызга чейин).

¹ Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Айкын мезгил ичинде маалыматтарга мунай заттардын реэкспорту боюнча Улуттук банктын баа берүүлөрү камтылат. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ долларында)

Эскертүү: Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча алынган.

Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча күндөлүк эсептин тартыштыгы 2016-жылдын төртүнчү чейрегинде 124,1 млн АКШ долларына чейин көбөйүп, ИДӨгө карата 10,5 пайызды түзөт.

Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы отчеттук мезгилде 8,5 пайызга төмөндөп, 467,4 млн АКШ долларын түзөт. Соода балансы алтындын экспортунун көбөйүшүнөн жана мунай заттарынын импортунун төмөндөшүнөн улам түптөлөт.

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода балансы¹

(млн АКШ долларында)

	2014	2015	2015 IV кв.	2016* IV кв.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
Соода тендеми	-2 807,5	-2 176,3	-510,7	-467,4	-8,5	43,3
Экспорт (ФОБ)	2 482,7	1 606,2	478,3	496,3	3,8	18,0
Алтын	716,9	665,4	147,4	256,0	73,6	108,6
Импорт (ФОБ)	5 290,2	3 782,5	989,0	963,7	-2,6	-25,3
Мунайпродуктылар	1 041,8	808,0	234,8	124,1	-47,2	-110,7

*Алдын ала маалымат

Товарлар экспорту (ФОБ баасында) 2016-жылдын төртүнчү чейрегинде 3,8 пайызга көбөйүп, 496,3 млн АКШ долларын түзөт. Отчеттук мезгилде экспорттун динамикасына алтынды сунуштоо көлөмүнүн өсүшү таасир эткен, алар 2015-жылдын салыштырып жаткан чейрегинде 1,7 эсе төмөн эле. Ушуну менен бирге эле, алтынды эске алуусуз, экспорттун төмөндөшү белгиленген, ал кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдардын 35,7 пайызга, жашылчалар, мөмө-жемиштер 13,5 пайызга жана башка товарлардын төмөндөшүнөн улам, 27,4 пайызды түзөт.

Товарлар импорту (ФОБ баасында) отчеттук мезгил ичинде 2,6 пайызга кыскарып, 963,7 млн АКШ долларын түзөт. Импорттун төмөндөшү негизинен 71,9 пайызга мунай заттарынын (нак көлөмү сыяктуу эле, баалардын төмөндөшү эсебинен), 83,6 пайызга атайы багыттагы автоунаалардын, 68,1 пайызга буудай жана дан эгиндердин аралашма унунун сунуштоо көлөмүнүн кыскаруусу эсебинен жүрөт. Ошол эле мезгилде бут кийимдин жана кийим-кеченин 40,5 пайызга, кездеменин 29,7 пайызга, эфир майларынын 7,0 пайызга көбөйүшү байкалат.

Отчеттук мезгил ичинде күндөлүк трансферттер боюнча агылып кирүүлөр 2015-жылдын тиешелүү мезгилинен жогору түптөлүп, 508,0 АКШ долларын түзөт. Мындай өсүш жеке трансферттердин таза агылып кирүү көлөмүнүн оң динамикасы менен камсыздалган, ал 23,7 пайызга көбөйүп, 472,4 млн АКШ долларын түзөт.

2016-жылдын төртүнчү чейрегинде кирешенин терс сальдосунун начарлашы болжолдонууда, анын сальдосу 90,2 млн АКШ доллар деңгээлинде күтүлүүдө, бул

¹ Тышкы соода боюнча маалымат Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин айыл чарба продукциялары (2016-жылга чейин) жана Евразия экономикалык бирлигине мүчө мамлекеттер менен өз ара соода боюнча кошумча баа берүүлөрүн (2015-жылдын III чейреги) жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

2015-жылдын тиешелүү чейрегиндеги деңгээлден жогору, ал эми кызмат көрсөтүүлөр балансынын терс сальдосу 74,5 млн АКШ доллар деңгээлинде болжолдонууда.

Тике инвестициялардын агылып кирүү көлөмүнүн төмөндөшү капитал менен операциялар эсеби жана финансылык операциялар боюнча оң сальдонун төмөндөшүн шарттайт. Капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби 252,6 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдо менен түптөлгөн, бул 2015-жылдын төртүнчү чейрегинен 59,4 пайызга төмөн. Капитал менен операциялар эсебинин сальдосу 25,2 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң күтүлүүдө. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде финансылык эсептин оң сальдосу күтүлгөндөй эле 227,4 млн АКШ долларын түзөт.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Өлкөгө тике инвестициялардын таза агылып кирүү көлөмү өткөн жылдын тиешелүү мезгилинин деңгээлинен 87,1 пайызга төмөн болуп, 79,7 млн АКШ долларын түзөт. Отчеттук чейректе “башка инвестициялар” статьясынын сальдосу 147,6 млн АКШ долларында оң түптөлгөн, бул резидент эместер алдында милдеттенмелердин өсүшү менен катар эле, чет өлкөдөгү резиденттердин активдеринин кыскарышы менен шартталат.

Ошентип, 2016-жылдын төртүнчү чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 58,4 млн АКШ доллар өлчөмүндө түптөлөт. Дүң эл аралык камдын көлөмү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,1 айын жабат.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын ақырына)		
	2015 (ор.) январь	2016 (ор.) январь	%	2014-ж. Декабрь	2015-ж. Декабрь	%
РЭАК	115,6	113,0	-2,3	108,9	112,4	3,2
НЭАК	108,8	112,0	2,9	103,9	111,9	7,7
РЭТАК кытай юаньына карата	84,7	80,8	-10,6	74,4	85,8	15,3
НЭТАК кытай юаньына карата	66,4	64,5	-14,9	57,6	67,9	17,9
РЭТАК еврого карата	116,6	107,3	-6,3	102,8	114,3	11,1
НЭТАК еврого карата	85,5	78,8	0,0	74,0	83,4	12,7
РЭТАК каз. теңгесине карата	112,1	141,7	1,1	129,7	136,3	5,1
НЭТАК каз. теңгесине карата	105,9	152,1	1,7	130,9	150,3	14,8
РЭТАК орус рублине карата	138,2	131,4	21,7	130,8	122,4	-6,4
НЭТАК орус рублине карата	142,8	144,8	31,8	137,4	136,7	-0,5
РЭТАК АКШ долларына карата	96,0	87,3	-11,1	82,8	88,8	7,2
НЭТАК АКШ долларына карата	71,7	65,7	-16,5	60,5	66,4	9,6

* алдын-ала маалымат
 ↓ - сомдун нарсыздыгы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу
 ↑ - сомдун бекемдеш, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

үчүн кытай юаньына карата 17,9 пайыз, казак теңгесине карата 14,8 пайыз, еврого карата 12,7 пайыз, АКШ долларына карата 9,6 пайыз орточо курстарга салыштырганда, 2016-жылдын декабрь айында сомдун бекемделишинен¹ улам келип чыккан.

Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө¹ инфляциянын жогорку деңгээлде түптөлүшүнө карабастан, НЕАК индексинин көбөйүүсү реалдуу эффективдүү алмашуу

Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курстарынын 2015-жылдын декабрь айына салыштырмалуу 2016-жылдын IV чейрегинин акырына карата көбөйүүсү белгиленген Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2016-жылдын башталышынан тартып 7,7 пайызга көбөйүп, ушул эле жылдын декабрь айынын акырында 111,9 түзгөн. Индекстин мындай көбөйүүсү 2015-жылдын декабрь айы

¹ Мында, сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индексти эсептөө үчүн 2010-жыл базалык мезгил катары колдонулат.

курсунун (РЭАК) индексинин өсүшүн шарттаган, ал 2015-жылдын декабрынан тартып 3,2 пайызга көбөйүп, 2016-жылдын акырына карата 112,4 түзгөн.

¹ Кыргыз Республикасында инфляция 2016-жылы 0,5 пайыз деңгээлде терс түптөлгөн, ал эми соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 3,9 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

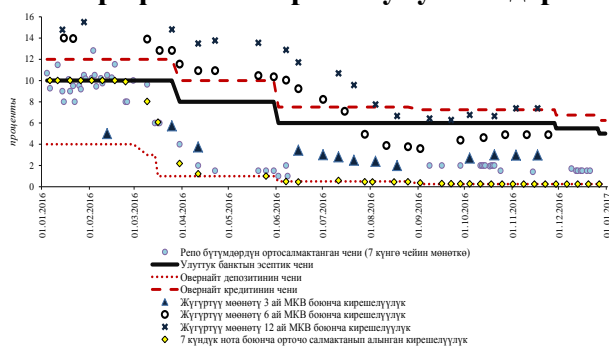
Улуттук банк инфляциянын айкын төмөн динамикасын жана инфляциянын орточо болжолдоолорун эске алып, өлкө экономикасынын өсүш арымынын басаңдашы шартында 2016-жыл ичинде демилгелөөчү акча-кредит саясатын жүргүзгөн. Акча-кредит саясатынын бул багыты 2016-жылдын IV чейрегинде да улантылган. Экономиканын өсүшүнүн оң арымдарын колдоо максатында, Улуттук банк саясат ченин – эсептик ченди – төмөндөтүүнү уланткан, бул акча рыногунда пайыздык чендердин төмөндөшүнө өбөлгө түзгөн. Банк тутумунда үстөк ликвидүүлүктүн жетишерлик жогорку деңгээлде сакталышы акча рыногунда чендерди төмөндөтүүнүн кошумча фактору болуп саналган.

Улуттук банк 2016-жылы эсептик чен өлчөмүн 10 пайыздан тартып 5 пайызга чейин төрт жолу төмөндөткөн, анын экөөсү 2016-жылдын IV чейрегине туура келген, 29-ноябрдан тартып эсептик чен өлчөмү 6,00 деңгээлинен 5,50 деңгээлине чейин, 27-декабрынан тартып 5,00 пайызга чейин төмөндөтүлгөн. Бул чечимдер төмөн инфляциялык басымдын алыкагында, өлкөдө экономикалык жигердүүлүктү колдоо максатында кабыл алынган.

Акча-кредит механизми боюнча пайыздык каналдын таасирин күчөтүү максатында, Улуттук банк тарабынан пайыздык чендин жогорку чеги – “овернайт” кредиттери боюнча чен төмөндөө жагына корректировкаланган. 2016-жылдын IV чейрегинде “овернайт” кредиттери боюнча чен 100 б.п. – 6,25 пайызга чейин төмөндөтүлгөн. Пайыздык чендин төмөнкү чеги – “овернайт” депозиттери боюнча чен 0,25 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калган.

Банк тутумунда үстөк ликвидүүлүктүн сакталышы шартында акча-кредит саясатынын тандалып алынган багытынын ишке ашырылышы акча рыногунда кыска мөөнөттүү чендердин төмөндөшүнө алып келген. Отчеттук мезгил ичинде акча рыногунун чендери бүтүндөй пайыздык чекте турган.

3.1.1 -график. Акча рыногунун чендери

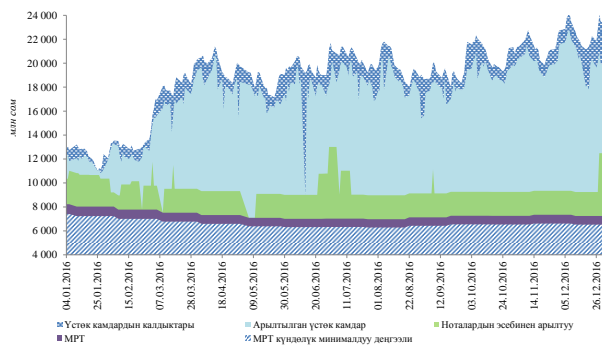

2016-жылдын IV чейреги ичинде банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда орточо салмактанып алынган чен орточо 2,32 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, бул Улуттук банктын отчеттук чейрек үчүн эсептик ченинин орточо маанисинен 3,47 п.п төмөн. Ачык рынокто Улуттук банктын инструменттери боюнча кирешелүүлүк пайыздык чендин төмөнкү чегинин – “овернайт” депозиттери боюнча чендердин деңгээлинде турган.

Кыска мөөнөттүү баалуу кагаздар боюнча пайыздык чендер да Улуттук банктын эсептик ченинин динамикасына байланыштуу болуп, аталган банктын пайыздык чегинин ичинде жылып турган.

2016-жылдын IV чейрегинде коммерциялык банктар тарабынан үстөк ликвидүүлүктү арттыруу иши улантылган, анын орточо күндүк көлөмү Улуттук банктын арылтуу боюнча операцияларды жүргүзгөнгө чейин чейрек ичинде 1,5 млрд сомго көбөйүп, 14,3 млрд сомду түзгөн.

3.1.2 –график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

кирешелүүлүктүн төмөндөшүн шарттаган (2016-жылдын IV чейрегинин акырына карата 7 күндүк ноталар боюнча кирешелүүлүк 0,24 пайызды, 14 күндүк ноталар боюнча – 0,42 пайызды түзгөн).

Коммерциялык банктар өз ресурстарын Улуттук банктын “овернайт” депозитерине жайгаштыруу аркылуу 2016-жылдын IV чейреги ичинде күн сайын орточо 10,6 млрд сомдо үстөк ликвиддүүлүк кошулган, бул өткөн чейректердин тиешелүү көрсөткүчүнөн жогору.

Бүтүндөй отчеттук чейрек ичинде Улуттук банктын арылтуу операцияларынын орточо күндүк көлөмү 12,7 млрд сомду түзгөн.

Өлкөдө экономикалык жигердүүлүктүн төмөндөшү шартында Улуттук банк 2016-жыл ичинде экономиканын реалдуу секторун кредиттөөнү кеңейтүү максатында, экономикага 6,1 млрд сом жалпы суумасында кредиттик ресурстарды сунуштаган.

3.1.1-таблица. Улуттук банктын кредиттик операциялары

(млн сом)

	2015	2016
Коммерциялык банктарга		
- кредиттик аукциондордун алкагында	1 475,0	1 440,0
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн чет өлкө валютасындагы ипотекалык кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо боюнча программасын ишке ашырууга катышуу алкагында		1 914,2
- «овернайт» кредиттери	26 663,3	2 045,6
Башка уюмдарга		
- Кыргыз Республикасы тарабынан Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга.	1 200,0	678,2

Отчеттук чейрек ичинде ички валюта рыногундага абал туруктуу катары мүнөздөлгөн. Ички рынокто чет өлкө валютасына карата суроо-талаптын сунуштан ашып кетишинен улам, отчеттук чейректе сомго карата АКШ доллар алмашуу курсунун 1,9 пайызга өсүшү байкалган. Улуттук банк кароого алынып жаткан мезгил ичинде алмашуу курсунун кескин өзгөрүүлөрүн текшилөө максатында, ички валюта рыногунда чет өлкө валютасынын нетто-сатуучусу катары иш алып барган (2016-жылдын IV чейреги үчүн таза сатуунун көлөмү 31,5 млн АКШ долларын түзгөн).

Бүтүндөй 2016-жыл үчүн таза сатып алуу 29,1 млн АКШ доллар өлчөмүндө түптөлгөн. 2016-жыл ичинде улуттук валюта 8,8 пайызга бекемделген.

2016-жылдын IV чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

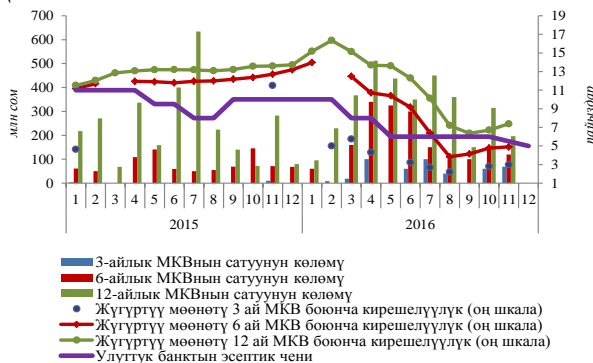
Улуттук банктын эсептик ченинин өлчөмү жөнүндө	2016-жылдын 28-ноябрында эсептик чендин өлчөмүн 50 базистик пункттан 5,50 пайызга чейин
--	---

<p>чечимдер кабыл алынган</p>	<p>төмөндөтүү жөнүндө чечим кабыл алынган. Төмөнкүлөр боюнча пайыздык чен чектери өзгөргөн: «овернайт» кредиттери боюнча чен 7,25 пайыздан 6,75 пайызга чейин төмөндөгөн, «овернайт» депозиттери боюнча чен 0,25 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калган.</p> <p>2016-жылдын 26-декабрында эсептик чендин өлчөмүн 50 базистик пункттан 5,00 пайызга чейин төмөндөтүү жөнүндө чечим кабыл алынган. Төмөнкүлөр боюнча пайыздык чен чектери өзгөргөн: «овернайт» кредиттери боюнча чен 6,75 пайыздан 6,25 пайызга чейин төмөндөгөн, «овернайт» депозиттери боюнча чен мурунку деңгээлде өзгөрүүсүз калган.</p>
<p>Улуттук банк Кыргыз Республикасы тарабынан Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредит берген.</p>	<p>Берилген ресурстардын суммасы 137,2 млн сомду түзгөн.</p>

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

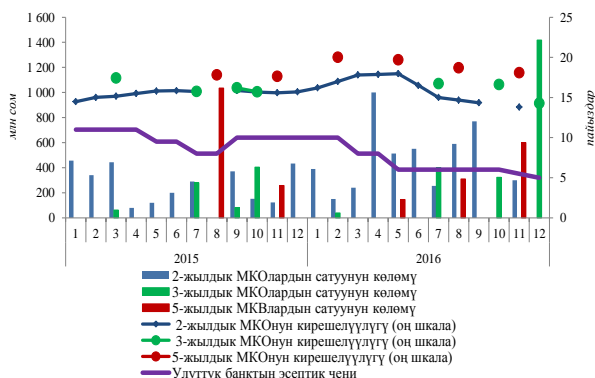
Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

жайгаштырууга сунушталган. Мында отчеттук жылдын декабрь айында, планга ылайык, Финансы министрлиги векселдерди жайгаштыруу боюнча аукциондорду өткөргөн эмес. МКВлардын аукциондордо жарыяланган эмиссиясынын дүң көлөмү жылдын IV чейрегинде 986,0 млн сомду түзүү менен, 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 50,9 пайызга төмөндөгөн. Мамлекеттик казына векселдердин бардык түрүнө суроо-талаптын 2,4 эсеге өсүшүндө сатуунун дүң көлөмү 33,4 пайызга өскөн. МКВлардын орточо салмактанып алынган жалпы кирешелүүлүгү чейрек ичинде 10,3 пайыздык пунктка, 2,9 пайызга чейин төмөндөгөн.

3.2.2 -график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

Мында узак мөөнөттүү баалуу кагаздарга суроо-талап 3,8 эсеге, ал эми айкын сатуу көлөмү (кошумча жайгаштырууларды эске алуу менен) IV чейректе 2,6 млрд сомду түзүү менен 78,1 пайызга көбөйгөн. Сатуу көлөмүнүн жарыяланган эмиссия суммасынан артышы кароого алынып жаткан мезгил ичинде көлөмү 400,0 млн сомду түзгөн кошумча жайгаштыруулардын ишке ашырылышы менен түшүндүрүлөт.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде орточо алынган кирешелүүлүк 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда бир аз төмөндөө менен (-0,4 п.п.) 15,7 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

Мамлекеттик казына векселдери

2016-жылдын IV чейрегинде мамлекеттик баалуу кагаздардын биринчилик рыногунда МКВлар боюнча кирешелүүлүктүн төмөндөөсү байкалган, ал пайыздык чектин алкагында болгон.

2016-жылдын октябрында жана ноябрында Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан биринчилик рынокто, мурдагыдай эле, 3-, 6-, жана 12-айлык МКВлар

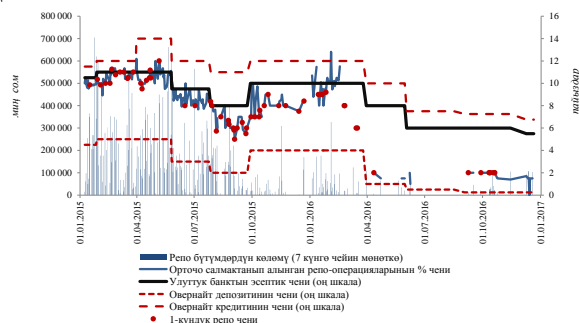
Мамлекеттик казына облигациялары

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде баалуу кагаздардын салыштырма жогору болушунун сакталып турушунда 3 жана 5 жылдык мамлекеттик казына облигацияларды сатуу көлөмүнүн өсүшү уланган.

МКОлордун жарыяланган эмиссиясынын жалпы көлөмү 2015-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 24,3 пайызга төмөндөө менен 2016-жылдын IV чейрегинде 2,3 млрд сомду түзгөн.

Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногу

3.2.3-график. Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

аралык кредит рыногунда суроо-талаптын төмөндөөсү менен шартталган. Отчеттук жыл ичинде бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү 2015-жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 80,9 пайызга төмөн болгон. Кредиттик ресурстар боюнча орточо алынган пайыздык чен да төмөндөгөн, эгерде 2016-жылдын январь айында чен 11,02 пайызды түзгөн болсо, декабрь айында 1,54 пайыз чегинде катталган.

Мында жылдын III чейрегинде рынок катышуучуларынын жигердүүлүгүнүн олуттуу төмөндөөсүнөн кийин IV чейректе бир аз калыбына келиши белгиленген (бүтүмдөрдүн көлөмү жылдын III чейрегиндеги көрсөткүчтөн 2,6 эсеге арткан, отчеттук чейрек ичинде орточо чен III чейректеги 3,76 пайыздан 2,32 пайызга чейин төмөндөгөн). Кароого алынып жаткан мезгил ичинде банктар аралык ички рынокто улуттук валютадагы кредиттердин жалпы көлөмү 3,4 пайызга көбөйгөн. Жылдын III чейрегинин акырынан тарта кайрадан калыбына келген репо операциялар боюнча иштин көлөмү бүтүндөй III чейрек ичиндеги көрсөткүчтөн 6,2 эсеге жогору болгон. Кредиттик ресурстарга суроо-талаптын кыскаруусунун алкагында рынок чени да Улуттук банк белгилеген төмөнкү пайыздык чекке жакындоо менен төмөндөгөн.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы

топтолушунун өсүш тенденциясына шайкеш келет (III чейректе – 38,5 млрд сом, II чейректе – 31,9 млрд сом, I чейректе – 16,8 млрд сом). Чет өлкө валютасындагы депозиттик база, тескерисинче, 1,1 пайызга сомдук эквивалентинде 54,7 млрд сомго чейин төмөндөгөн. Депозиттерди долларлаштыруу (жыл башындагы эсептик курска корректировкалоо менен) чейрек ичинде 2,3 п.п., 53,3 пайызга чейин төмөндөгөн.

Бүтүндөй алганда 2016-жыл ичинде кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногунда рынок катышуучуларынын жигердүүлүгүнүн төмөндөө тенденциясы сакталып турган.

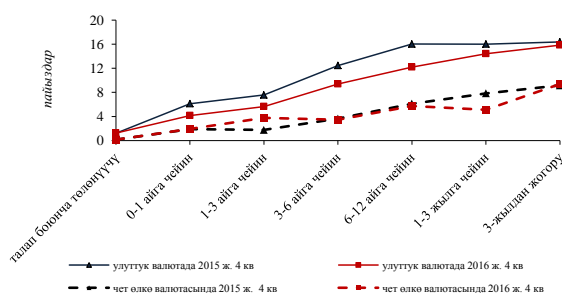
Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн жогорку деңгээлде болушу банктар аралык кредиттөө көрсөткүчүнө таасирин тийгизген. Жыл башталышынан тартып банктар аралык кредит рыногунда бүтүмдөр көлөмүнүн жана займдардын наркынын төмөндөөсү байкалган, бул банктар

2016-жылдын III чейрегинин акырынан тарта депозиттик базанын терс өсүш арымынын алгылыктуу арымга алмашкандыгы байкалган.

Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү чейрек ичинде 2,4 пайызга жогорулоо менен 2016-жылдын IV чейрегинин акырына карата 107,1 млрд сомду түзгөн, мындай тенденция улуттук валютадагы депозиттердин 6,3 пайызга 52,4 млрд сомго чейин көбөйүүсүнүн эсебинен түптөлгөн, бул ИДӨ түзүмүндө дүнүнөн

Жаңы кабыл алынган депозиттердин көлөмү IV чейрегинде 138,3 млрд сомду түзүү менен 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 15,3 пайызга көбөйгөн. Мында улуттук валютадагы депозиттер 72,4 млрд сомго (+25,5 пайызга), чет өлкө валютасында – 66,0 млрд сомго чейин (+6,0 пайызга) көбөйгөн.

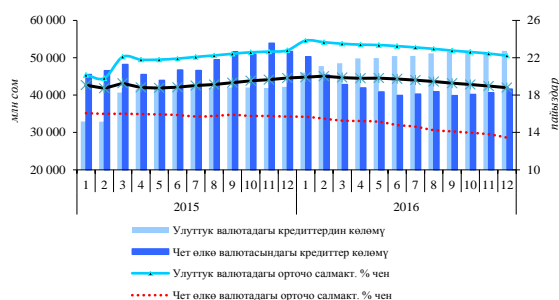
3.2.5-график. Улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кабыл алынган депозиттер боюнча мөөнөттүүлүк категориялары боюнча чени

Улуттук валютада жаңы кабыл алынган депозиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен жылдын IV чейрегинде 2,38 пайызды (2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда -0,40 п.п.); чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча – 0,55 пайызды (-0,42 п.п.) түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо алынган чен 11,79 пайыз (-2,13 п.п.), ал эми чет өлкө валютасында – 4,71 пайыз (-0,62 п.п.) чегинде түптөлгөн.

Кредит рыногу

3.2.6-график. Коммерциялык банктардын кредиттик карызынын бир мезгилдин акырына карата динамикасы

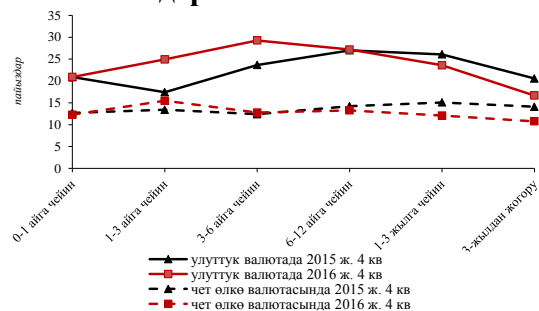

2016-жылдын IV чейрегинде коммерциялык банктар кредит портфелдин пайыздык чендеринин төмөндөөсү алкагында, улуттук валютада сыяктуу эле, чет өлкө валютасында берилген кредиттердин көлөмүн көбөйтүүнү улантышкан.

Коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү IV чейректин акырына карата 93,5 млрд сомду түзүү менен чейрек ичинде 2,1 пайызга көбөйгөн. Мында улуттук валютадагы кредиттер 51,9 млрд сомду түзүү менен 0,3 пайызга, ал эми чет өлкө валютасында 4,4 пайызга өскөн жана сомдук эквивалентинде 41,6 млрд сомду түзгөн. Кредиттерди долларлаштыруу (жыл башына карата эсептик курска корректировкалоо менен) чейрек ичинде 0,5 п.п. жылдын акырына карата 46,8 пайызга чейин жогорулаган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде улуттук валютада сыяктуу эле, чет өлкө валютасында да берилген кредиттердин көлөмүнүн өсүшү байкалган. Алсак, улуттук валютада

3.2.7-график. Улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кредиттер боюнча мөөнөттүүлүк категориялары боюнча чендер

жаңы берилген кредиттердин көлөмү 2016-жылдын IV чейрегинде 13,0 млрд сомду түзүү менен 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда чет өлкө валютасында 16,6 пайызга, сом эквивалентинде 10,8 млрд сомго (+28,4 пайызга) көбөйгөн. Жыл ичинде улуттук валютада берилген кредиттердин жалпы көлөмү 59,1 млрд сомду

(+51,5 пайыз) түзгөн, ал эми чет өлкө валютасында 6,5 пайызга, 36,9 млрд сомго чейин төмөндөгөн.

2016-жылдын IV чейрегинде улуттук валютада жаңы берилген кредиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен 2015-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 1,90 п.п. төмөндөө менен 22,52 пайызды түзгөн, ал эми чет өлкө валютасында 2,48 п.п. 11,48 пайызга чейин төмөндөгөн.

Кредит портфелдеги мөөнөтүндө төлөнбөгөн займдардын үлүшү IV чейректин акырына карата 2,9 пайызды (чейрек ичинде +0,4 п.п.), төлөө мөөнөтү узартылган кредиттердин үлүшү – 4,8 пайызды (чейрек ичинде -1,2 п.п.) түзгөн.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

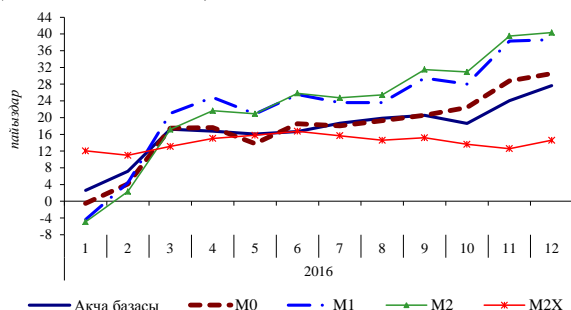
Акча базасы

Бүтүндөй алганда 2016-жыл ичинде акча базасынын өсүш арымы акыркы беш жыл ичиндеги көрсөткүчтөрдөн олуттуу деңгээлде жогору болгон. Акча базасы жыл башынан тартып 27,6 пайызга 85,6 млрд сомго чейин өскөн. Камдык акчалардын өсүшүнө Өкмөттүн чыгашалары жана Улуттук банктын валюта операциялары негизги салымды кошушкан.

2016-жылдын IV чейреги ичинде акча базасынын көлөмү 5,4 млрд сомго өскөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде акча базасынын түзүмүндө башка депозиттик корпорациялардын камдарынын салыштырма салмагы 12,0 пайыздан 12,6 пайызга чейин көбөйгөн, ал эми жүгүртүүдөгү акчанын үлүшү 88,0 пайыздан 87,4 пайызга чейин төмөндөгөн. Отчеттук чейрек чийнде акча базасынын көбөйүүсүнө Өкмөттүн операциялары 8,1 млрд сомго таасирин тийгизсе, Улуттук банктын операциялары аны 2,8 млрд сомго азайткан.

Акча топтомдору

2.3.3-график. Акча топтомдорунун номиналдуу өсүш арымы (жылдык мааниде)

2016-жыл ичинде улуттук валютадагы акча топтомдорунун ыргактуу өсүшү байкалган, бул банктардан тышкаркы акчалардын жана улуттук валютадагы депозиттердин көбөйүүсүнө шартталган.

2016-жылдын IV чейреги ичинде акча топтомдорунун жогорулоо тенденциясы тездеген.

IV чейректе тар маанидеги акча массасынын (M1) 7,9 пайызга жана массасынын (M2) 8,2 пайызга көбөйүүсүнө улуттук валютадагы депозиттердин 10,4 пайызга жана банктардан тышкаркы акчанын 6,8 пайызга ыкчам өсүшү таасирин тийгизген.

Отчеттук чейректин акырына карата M1 жана M2¹ топтомдору тиешелүүлүгүнө жараша 97,7 млрд сомду (жылдык мааниде өсүш 38,6 пайызды түзгөн) жана 115,4 млрд сомду (жылдык мааниде өсүш 40,3 пайыз) түзгөн.

Улуттук валютада депозиттердин көбөйүүсүн (отчеттук чейрек ичинде өсүш 10,4 пайызды; жылдык өсүш – 58,2 пайызды түзгөн) көбүнчө башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин жалпы көлөмүнүн 94,7 млрд сомго чейин өсүшү (отчеттук чейрек ичинде 3,6 пайызды; жылдык өсүш – 5,2 пайызды түзгөн) шарттаган. Мында чет өлкө валютасындагы депозиттер боюнча төмөндөө катталган (отчеттук чейрек ичинде 2,1 пайызга төмөндөсө, жылдык мааниде 20,2 пайызга азайган).

2016-жылдын декабрынын акырына карата абал боюнча өзүнө чет өлкө валютасындагы депозиттерди камтыган M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы 164,0 млрд сом чегинде түптөлгөн. ДДК² депозиттер көлөмүнүн алгылыктуу өсүш динамикасы жана – M0 банктардан тышкаркы акча (отчеттук чейрек ичинде өсүш 6,8 пайыз; жылдык өсүш – 30,5 пайыз чегинде катталган) M2X акча массасынын өсүш тенденциясына түздөн-түз таасирин тийгизген (чейрек ичинде 4,9 пайызга көбөйсө, жылдык өсүш – 14,6 пайызды түзгөн). Алмашуу курсунун өзгөрүүсүн эске албаганда, M2X жылдык мааниде 20,6 пайызга өскөн.

Экономикага кредиттин жалпы көлөмү³ отчеттук чейрек ичинде 1,8 пайызга өсүү менен мезгилдин акырына карата 95,4 млрд сомду түзгөн, бул негизинен улуттук валютадагы кредиттер сыяктуу эле, чет өлкө валютасындагы кредиттердин да көбөйүүсү эсебинен жүргөн (2016-жыл ичинде экономикага кредиттин жалпы көлөмү 19,7 пайызга төмөндөгөн, алмашуу курсунун өзгөрүүсүн эске албаганда, бул көрсөткүч жыл ичинде 4,9 пайызга көбөйгөн).

Экономиканы монетизациялоо көрсөткүчү өсүшүн улантууда. Экономиканы M2X боюнча эсептелген монетизациялоо көрсөткүчү⁴ 32,2 пайыз деңгээлге чейин жетип, жыл башталышына карата 30,0 пайызга көбөйгөн (M2 акча топтому боюнча 18,3 пайыздан 21,2 пайызга чейин өскөн). Акча-кредит саясатын жүргүзүү шарттарынын жеңилдетилиши жана натыйжада акча массасынын өсүшүнүн ИДӨ өсүшүнөн артышы монетизациялоо коэффициентинин көбөйүүсүнө алып келди.

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, банктардан тышкаркы нак акчаларды жана жеке адамдар менен юридикалык жактардын башка финансы-кредит мекемелердин улуттук валютадагы депозиттерин камтыйт.

² Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттерин камтыйт.

³ Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелердин кредиттери.

⁴ Монетизациялоо коэффициенти кеңири акчанын өзгөрүлмө орточо маанисинин жылдык маанидеги номиналдуу ИДӨгө карата катышы катары эсептелет. Өзгөрүлмө орточо маанини эсептөөдө мурунку 12 ай ичиндеги орточо маани алынат.

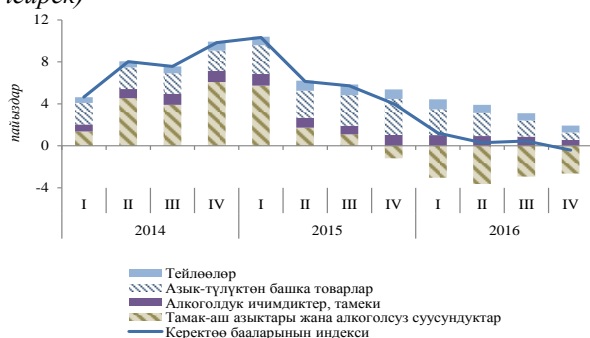
4-глава. Инфляция динамикасы

2016-жыл алгылыксыз инфляциялык жагдай менен мүнөздөлгөн, керектөө баалар жылдык мааниде алганда нөлгө жакын өсүштү көрсөткөн. Жогору болбогон керектөө, ички рынокту кыйла төмөн баада керектөө товарлары менен толтуруу, эл аралык азык-түлүк товарлар рынокторундагы алгылыктуу жагдай анын себебинен болгон.

4.1. Керектөө баа индекси

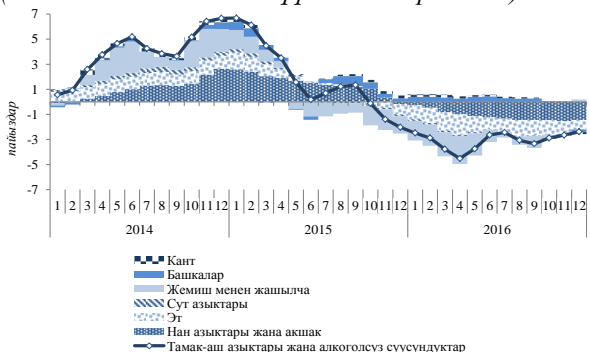
4.1.1-график. КБИнин түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

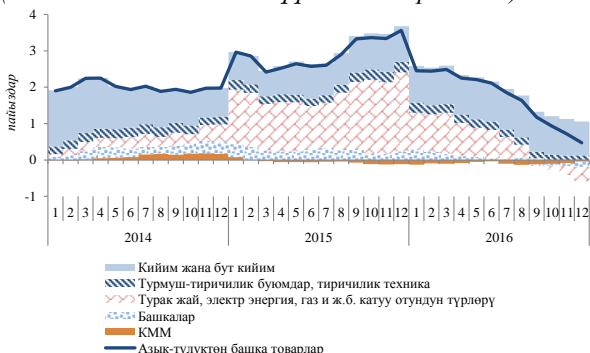
4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.3-график. Жылдык КБИдеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

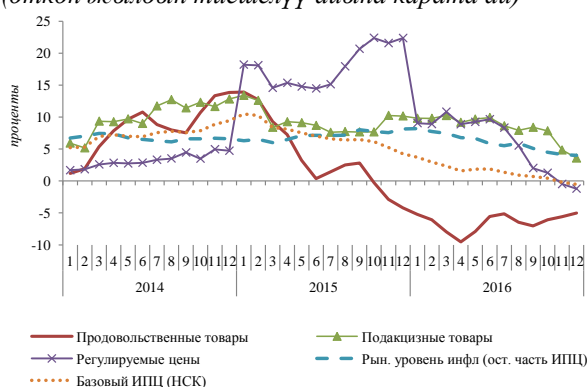

Инфляция бүтүндөй 2016-жыл ичинде төмөн болгон, баалардын орточо жылдык өсүшү өткөн жылы 0,4 пайызды түзгөн. 2016-жылдын декабрь айында баалардын жалпы деңгээли 0,5 пайызга төмөндөгөн, ал эми IV чейректе баалардын жылдык өсүшү -0,4 пайыз чегинде катталган.

Орун алган төмөн инфляция, эн башкысы, 2015-жылга салыштырганда азык-түлүк товарларынын арзандашы менен түшүндүрүлөт. Тамак-аш азыктары жана алкогольсүз ичимдиктер керектөө баа индексинин куржунунда басымдуу үлүштү (47 пайызга жакынды) ээлейт, ошондуктан бул топтогу баа өзгөрүүлөрү баалардын жалпы деңгээлине алгылыктуу таасир этет. 2016-жылы өлкөнүн айыл чарбасында негизги азыктардын өндүрүшүнүн өсүшү уланган, Кыргызстан импорттогон азык-түлүк товарлардын эл аралык рынокторунда туруктуу баа динамикасы байкалган. Бул факторлор азык-түлүк товарларын сунуштоонун жогорку деңгээлин камсыз кылган. 2016-жылдын IV чейрегинде азык-түлүк товарларына баа индекси 2015-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда 5,6 пайызга төмөндөгөн. Бул топто нан, эт азыктары жана бир аз жашылчалар, өсүмдүк майы жана майлар арзандаган.

Орун алган төмөн инфляциянын башка маанилүү факторунан “турак жай кызмат көрсөтүүлөрү, суу, электр энергиясы, газ жана отундун башка түрлөрү” жана “транспорт” топторунда баа индекстеринин төмөндөшү болгон. 2016-жылдын IV чейрегинде электр жана жылуулук энергиясына тарифтер жылдык мааниде алганда нөлдүк өсүштү көрсөткөн. Газ боюнча тарифтер сомдун

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

бекемделишинен улам, сом түрүндө туюндурулган төмөндөө жагына кайра кароого алынган. Мындан тышкары, 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 2016-жылдын октябрь-декабрь айларында күйүүчү-майлоочу материалдарга баа төмөн болгон жана ага ылайык транспорттук кызмат көрсөтүүлөргө баалар да төмөндөтүлгөн.

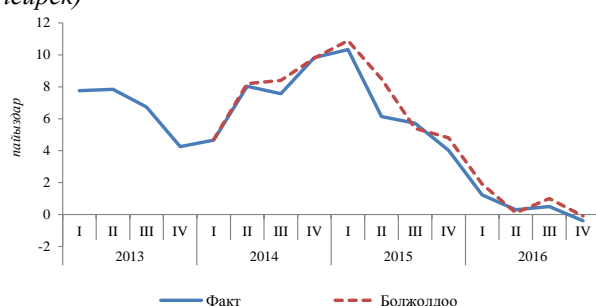
Инфляциянын алгылыктуу чекте түптөлүшүнө кийим-кече жана бут кийимге туруктуу баа динамикасы таасир эткен.

2016-жылдын IV чейрегинде алкогольдук ичимдиктерге жана тамеки заттарына болгон баа жылдык мааниде алганда 6,5 пайызга жогорулаган. Саламаттыкты сактоо жана байланыш кызмат көрсөтүүлөрүнө баалардын өсүшү тездеген. Бардыгы болуп акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөр 2015-жылдын IV чейрегинен тартып 4,4 пайызга кымбаттаган.

Кыргыз Республикасынын УСКнын маалыматтары боюнча 2016-жылдын IV чейрегинде базалык инфляция 2016-жылдын III чейрегиндеги 1,0 пайыздан төмөндөө менен өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата -0,1 пайызды түзгөн.

4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИнин айкын жана болжолдуу мааниси (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2016-жылдын IV чейрегинде инфляция болжолдонгон мааниден төмөн түптөлгөн. Болжолдоого ылайык КБИнин өсүшү 2015-жылдын IV чейрегине салыштырганда -0,1 пайызды түзөрү күтүлгөн, ал эми анын айкын мааниси -0,4 пайыз чегинде катталган. Бул жерде ажырым кетүү эң башкысы, жөнгө салынуучу жана акциздик товарларга баанын кыйла төмөн өсүшү менен түшүндүрүлөт. Мында, азык-түлүк баа динамикасы, жалпысынан күтүүлөргө дал келген, ал эми рыноктук инфляция кыйла туруктуу болуп, күтүлгөндөн да кыйла азыраак деңгээлде төмөндөгөн.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

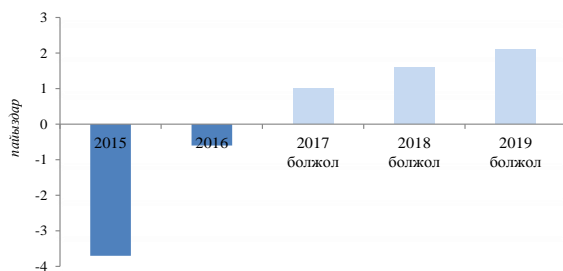
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россия ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

Россия экономикасы акырындык менен калыбына келүүдө: 2017-жыл жыйынтыгы боюнча өлкө ИДӨсүнүн өсүш арымдары 1,0-1,1 пайыз деңгээлде күтүлүүдө. Орто мөөнөттүк келечекте экономикалык өсүшкө тышкы импульстардан тышкары, ички экономикалык факторлор да колдоо көрсөтө баштайт. Экономикалык сурамжылоо маалыматтарында бизнес жана үй чарбаларынын маанайынын жакшыруусу чагылдырылган, бул мындан

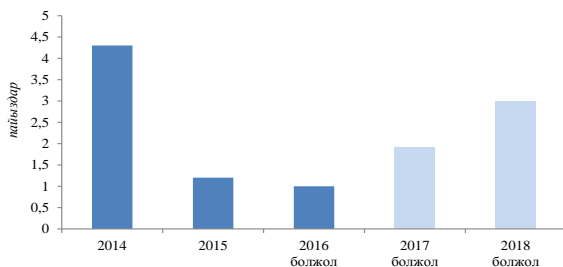
ары да россия экономикасында калыбына келтирүү процесстерин колдоого алат. Россия Банкынын баа берүүлөрү боюнча айкын эмгек акынын көбөйүшү керектөө жигердүүлүгүнүн акырындык менен жогорулашына өбөлгө түзөт.

Россия Банкынын болжолдоолору боюнча, негизги чендин 10 пайыз деңгээлде сакталышы боюнча кабыл алынган чечимди жана орточо катуулатылган акча-кредит саясатынын сакталышын эске алуу менен жылдык инфляция 2017-жылдын акырында 4 пайыз максаттуу деңгээлге чейин басаңдап, мындан ары да ушул чекте болору күтүлүүдө. Буга карабастан, тышкы саясий жана тышкы экономикалык аныксыздык жогорку деңгээлде сакталып калууда, бул курстук жана инфляциялык күтүүлөргө терс таасир тийгизиши мүмкүн. Орточо катуулатылган акча-кредит шарттарын колдоо инфляциялык тобокелдиктерди, анын ичинде Россиянын Финансы министрлиги тарабынан валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатып алуунун башталышына байланыштуу кыска мөөнөттүү тобокелдиктерди чектөөгө мүмкүн кылат.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстан ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттар

2016-жылы Казакстан экономикасынын кыйла жогорку өсүшү (болжолдоодон арткан), Казакстан экономикасынын 2017-жылга каралган өнүгүшү боюнча күтүүлөрдү корректировкалоону шарттаган. “Кашаган” мунай-газ кенинде өндүрүштү улантуу жана мамлекеттик каатчылыкка каршы күрөшүү программасын натыйжалуу жүзөгө ашыруу шартында Казакстан үчүн мунайга кыйла алгылыктуу баа шарттарында өлкө экономикасынын күтүлүүчү өсүшү 2017-жылы 2,2 пайызды

(1,9 пайыздын ордуна), 2018-жылы – 3,0 пайызды түзөт.

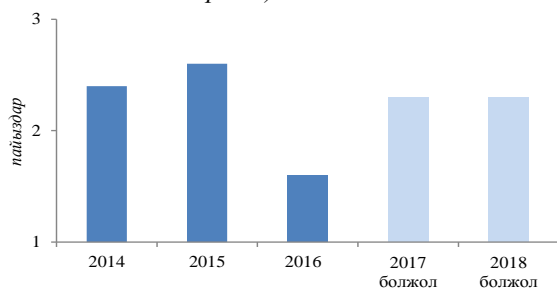
2017-жылы алгылыксыз баа таасирлери жок болгон шартта, анын ичинде 2016-жылдын жогорку базасынан улам инфляциянын басаңдашы тенденциясы

болжолдонууда: инфляция 6,0-8,0 пайыз чегинде болору жана 2017-жылдын акырында инфляция орточо жыл ичинде 7,5 пайызга жакынды түзөрү күтүлүүдө.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШ ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

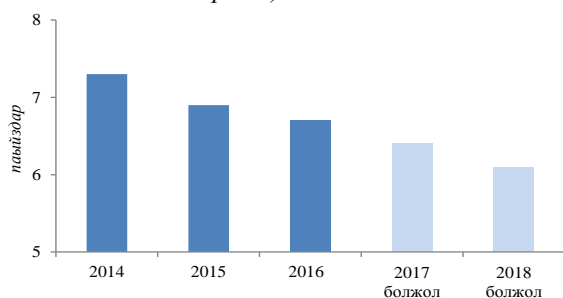
жигердүүлүктүн өсүшү боюнча болжолдоолорду жогорулоо тарабына кайра карап чыгышкан. Муну менен бирге эле, ири соода өнөктөштөр менен тышкы соода мамилелеринин мүмкүн болгон курч алышы белгилүү бир тобокелдиктердин орун алышына алып келет, ал эми эмгекке жарамдуу калк санын кыскаруу тенденциясы жана өндүрүштүн төмөн өсүш арымдары экономиканын өсүшүнө ооздуктоочу таасир тийгизүүнү уланта берет.

Болжолдоолорго ылайык 2017-2018-жылдарда инфляция 2,4 пайызга жакын деңгээлде болот, бул буга чейинки болжолдоолордон жогору жана 2016-жылдагы инфляциядан кыйла жогору (1,3 пайыз). Өндүрүш мүмкүнчүлүктөрү менен камсыздалбаган дем берүү саясатынын алкагында суроо-талаптын артышы инфляциялык процесстерди тездетиши мүмкүн.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытай ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

кыймылдаткычтары катары кызмат көрсөтүүлөр секторунун жана ички рыноктун ролун жогорулатууга, экономиканы сунуш тарабынан оптимизациялоого жана өнөр жайдын айрым тармактарында ашыкча кубаттуулуктун төмөндөтүүгө багытталган түзүмдүк экономикалык реформаларды өткөрүүнү улантат. Мындан тышкары, АКШ менен тышкы соода мамилелеринин мүмкүн болуучу курч алышы тууралуу коркунучтар айтылууда.

АКШ ИДӨсүнүн өсүш арымдарынын калыбына келиши эки пайыздан жогору түптөлөрү болжолдонууда. Жаңы администрация экономикалык жигердүүлүктү салыктарды төмөндөтүү жана мамлекеттик чыгашаларды, атап айтканда инфраструктурага кеткен чыгашаларды жогорулатуу аркылуу колдоо ниети жөнүндө жарыялаган. Колдоо саясатынын деталдары, масштабдары жана таасирлери боюнча аныксыздык сакталууда, бирок финансы жана эл аралык институттар

Кытайда жергиликтүү компаниялардын карызынын көп болушунун жана тышкы соода шарттарынын мүмкүн болуучу начарлоосунун эсебинен экономиканын өсүш арымдарынын басандоо тенденциясынын сакталашы күтүлүүдө. Ишканалардын жогорку деңгээлдеги карызынын болушуна байланыштуу тобокелдиктер өлкө бийлигинин экономиканын өсүшү боюнча максаттарга жетишүүгө тең салмакталган мамилени шартташы мүмкүн. Кытай Өкмөтү өсүштүн

2017-жылы Кытай Эл Республикасынын экономикасы 6,4 пайызга, 2018-жылы – 6,0 пайызга өсөрү болжолдонууда.

Болжолдоолорго ылайык инфляция 2016-жылга салыштырганда өсөрү күтүлүүдө жана 2,2 пайызга жакын деңгээлде түптөлөт, бул өкмөттүн “үч пайызга жакын” максаттуу көрсөткүчүнөн төмөн.

5.2. Орто мөөнөткө болжолдоолор

2016-жылдын IV чейрегинде тышкы шарттардын жана ички конъюнктуранын өнүгүшү жөнүндө болжолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын ноябрь айындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийге дал келген.

Алсак, мунай заттар рыногунда олуттуу өзгөрүүлөр байкалган эмес жана орточо баа бир баррелине 50 АКШ долларына жакын деңгээлде өзгөрүлүп турган. 2016-жылдын 30-ноябрындагы ОПЭКтин мунайды өндүрүү көлөмүн азайтуу чечимин, ошондой эле дүйнөлүк мунай рыногунда суроо-талап жана сунуш тобокелдиктерин эске алсак, 2017-жылы мунайга орточо баа баррелине 54 АКШ доллары деңгээлинде күтүлүүдө.

Азык-түлүк рыногунда туруктуулук байкалууда, бул Бириккен улуттардын азык-түлүк жана айыл чарба уюмунун индекси менен тастыкталууда. Кант рыногунда сунуш тобокелдиги учурда сакталууда.

2016-жылдын IV чейреги ичинде Россия жана Казакстан экономикасынын тез арымда калыбына келиши аталган өлкөлөрдүн алгылыктуу экономикалык өнүгүүсүн болжолдоого шарт түзүүдө. Ушундан улам орто мөөнөттүк келечекте акча каражаттарынын агымынын өсүшү күтүлүүдө.

Бүтүндөй алганда, мурдагы болжолдоолорго салыштырганда тышкы параметрлер боюнча күтүүлөрдө жана болжолдоолордо олуттуу өзгөрүүлөр катталган эмес. Тышкы чөйрө боюнча күтүүлөр иштелип жаткан болжолдоолордо негизги болжолдоо болуп саналат. Мындай күтүүлөрдө дүйнөлүк изилдөө агенттеринин/институттардын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын болжолдоолору, эксперттик баа берүүлөрү камтылат.

Мунайга баа динамикасы соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн орто мөөнөттүк келечекте макроэкономикалык параметрлер сценарийин жана болжолдоолорун аныктайт. Болжолдоолор өлкөгө экспорттон жана акча каражаттарынын келип түшүүсүнөн капитал агымынын көлөмүнө, алмашуу курсунун динамикасына жана ички суроо-талапка олуттуу таасирин тийгизет.

Орто мөөнөттүк келечекте экономиканын ЕАЭБ шарттарына регионалдык интеграциялануу жана андан ары ыңгайлашуу процесстери уланган. Орто мөөнөттүк келечекте акча-кредит саясатынын максаттуу багытына жетишүүгө тариф жана салык саясаттары олуттуу таасир тийгизет.

Базалык сценарийде 2017-жылы дүйнөлүк көмүр кычкылтек жана азык-түлүк рыногунда учурдагы тенденциялардын сакталышы күтүлүүдө. 2017-жылы Brent сортундагы мунайга орточо баа баррелине болжолу менен 54 АКШ доллары чегинде өзгөрүп турат.

Дүйнөлүк кант рыногунда баа жогору болгондуктан, азык-түлүк рыногу (ФАО индекси) жогорулоо жагына бир аз корректировкаланган жана ал орто мөөнөттүк келечекте белгилүү бир багытта гана өзгөрүүсүн улантат. ФАО индекси 2017-жылы орточо алганда болжолу менен 175,0 пункт чегинде түптөлөт. Учурда өтүп жаткан маркетинг жылы дан эгиндери рыногунда суроо-талап жана сунуш катышы дүйнөлүк рынокто бааны учурдагы деңгээлде сактоо шарттарын түзүүдө.

Түзүмдүк чектөөлөр сакталып тургандыгына карабастан, 2017-жылы Россия экономикасы өсүшкө ээ болот, ал жыл жыйынтыгында 1,0 пайызды түзөт. Инфляция арымы басаңдоосун улантууда жана ал эгерде тышкы терс таасирлер орун албаса, жыл ичинде орточо алганда 4,5 пайызды түзөт. Казакстанда 2017-жылы ИДӨнүн болжолу менен 2,2 пайызга жогорулоосу жана бара-бара инфляция арымынын 7,5 пайызга чейин басаңдоосу күтүлүүдө.

Ошентип, тышкы чөйрөдөгү жагдайга баа берүүлөр ички баа деңгээлине орточо таасир тийгендигин тастыктоодо, мында 2017-жылдын экинчи жарымынан тартып тобокелдиктер өсүшкө ык койгон.

Орто мөөнөттүк мезгил ичинде бюджет-салык саясатында белгисиздик жагдайы сакталып турат. ”2017-жылга республикалык бюджет жана 2018-2019-жылдарга болжолдоолор жөнүндө” мыйзам долбоорунда бара-бара бюджеттик консолидациялоо каралган.

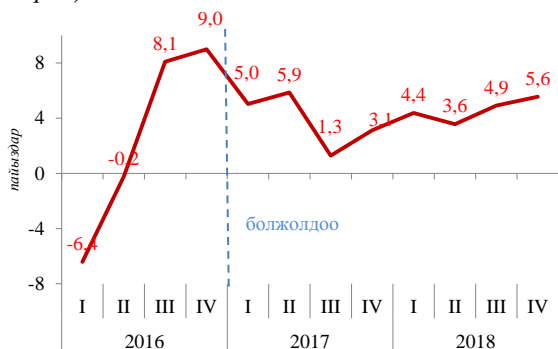
2016-жылдын 9 айынын жыйынтыгы боюнча ички керектөөнүн калыбына келгендиги байкалууда. Жеке керектөө өзгөчө, акча которуу көлөмүнүн жогорулашынын жана айкын эмгек акынын өсүшүнүн эсебинен калыптанган. Базалык сценарийге ылайык, 2017-жылы акча которуу сальдосу 13,6 пайызга чейин өсөт. Акча которуу агымынын өсүшү орто мөөнөттүк мезгилде ички суроо-талап деңгээлин колдоого алат.

2017-жылы тышкы чөйрөнүн жана ички шарттардын өнүгүүсүнө баа берүүнү эске алсак, орто мөөнөттүк мезгилде инфляция 5-7 пайыздык таргеттин төмөнкү чегине ык коет. Инфляциянын негизги драйверлери катары дүйнөдө жана региондо азык-түлүккө жана энергопродукцияларына баанын, ошондой эле ички жана тышкы керектөө суроо-талабынын бара-бара калыбына келиши күтүлүүдө. Мындан тышкары, инфляциялык инерция бюджет-салык саясатынын чаралары, калктын айкын кирешесин жогорулатуу, анын ичинде акча которуунун эсебинен жана калктын туруктуу инфляциялык күтүүлөрү менен шартталат.

2017-жылы Кыргызстан экономикасынын реалдуу секторунун орто деңгээлде өсүшү күтүлүүдө. ИДӨ ажырымы терс мааниде түптөлүп, 2017-жыл ичинде дефляциялык таасирин тийгизет.

5.2.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

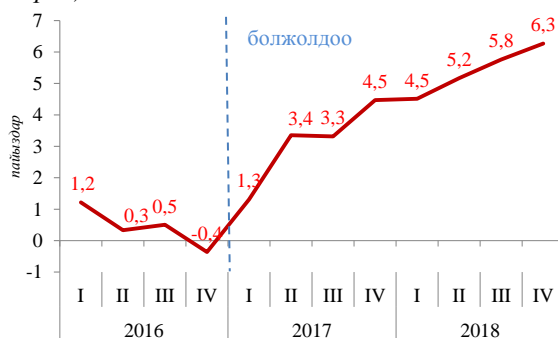
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

5,2 пайызга жакынды түзөт.

5.2.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

тышкы суроо-талаптын жай арымы 2017-жылдын баш жагынан тартып жогорулоо

2017-жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨнүн реалдуу өсүшү 3,5 пайызга жакынды түзөт, “Кумтөрдү” эске албаганда өсүш 4,8 пайызга жакын түптөлөт. “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн өсүшү 2016-жылдагы көрсөткүчтөн төмөн калыптанат. Секторлор боюнча алып караганда экономикалык өсүшкө айыл чарба сектору (мал чарбачылыгы жана өсүмдүк өстүрүүнүн эсебинен) жана соода жүргүзүү, курулуш секторлору өбөлгө түзөт. 2018-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 4,7 пайыз чегинде калыптанат, “Кумтөрдү” эске албаганда өсүш

Базалык сценарийге ылайык, инфляция орто мөөнөттүк мезгил аралыгында 5-7 пайыздык максаттуу диапазонго жетет. 2017-жыл жыйынтыгы боюнча инфляция деңгээли (бир мезгилге карата) 3,1 пайызга жетет (2017-жылдын декабрь айы/2016 жылдын декабрына карата – болжолу менен 5,0 пайыз). 2018-жылы инфляциянын орточо мааниси болжолу менен 5,5 пайызды түзөт. 2016-жылы энергопродукциялар жана азык-түлүк рынокторундагы төмөн баа менен шартталган инфляциянын төмөндөө динамикасынын, ошондой эле ички жана

арымына алмашуусу күтүлүүдө. Алсак, азык-түлүк дефляциясы 2017-жылдын экинчи чейрегинде инфляцияга алмашат. 2016-жылдын экинчи жарымында байкалган азык-түлүктөн башка товарларга инфляциялык инерциянын басаңдоосу жогорулоо динамикасына өзгөрөт.

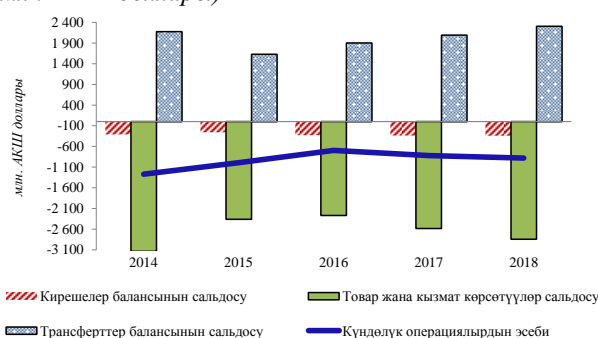
“Кыргыз Республикасынын 2014-2017-жылдарга электр жана жылуулук энергиясына орто мөөнөттүк тариф саясатынын” жүзөгө ашырылышы 2017-жылдын экинчи жарымында инфляцияга салым кошот.

2017-2018-жылдарга төлөм теңдемине болжолдоолор¹

Соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келиши жана өлкө экономикасынын бара-бара өсүшү 2017-жылы Кыргыз Республикасынын тышкы секторун өнүктүрүү факторлорунан болот. Экспортко караганда импорттун кыйла көбөйүүсүнүн эсебинен тышкы соода операцияларынын жандануусу күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы, күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсү алгылыктуу тенденцияга ээ болгондугуна карабастан, ИДӨгө карата 11,8 пайызга чейин көбөйүүсүн шарттайт.

5.2.3-график. Күндөлүк операциялардын эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

Болжолдонгон мезгил ичинде экспорт көлөмүнүн 2,2 пайызга жогорулоосу күтүлүүдө. Алтын кенин казып алуу компаниясынын болжолдоолоруна ылайык, 2017-жылы “Кумтөрдө” алтын өндүрүү көлөмүнүн азайышы күтүлүүдө, бул баалуу металлга дүйнөлүк баанын төмөндөөсү менен катар эле, алтын экспорттунун кыскарышынын эсебинен болот. Бирок, жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын калыбына келиши, ошондой эле ЕАЭБнын

алкагында соода жүргүзүү шарттарына бара-бара ыңгайлашуу таасири астында, алтынды эске албаганда, экспорттун өсүшү жыл акырында 16,2 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө.

Ички суроо-талаптын калыбына келиши өлкө импорттун динамикасына негизги таасирди тийгизет, анын өсүшү 10,1 пайыз деңгээлинде күтүлүүдө. Мунай заттарына дүйнөлүк баанын 2016-жылы жогорулоосу мунай заттарынын нарктык көлөмүнүн жогорулоосун шарттайт. Жогоруда белгиленген факторлордун таасири астында энергопродукттарын эске албаганда импорттун өсүшү 8,5 пайызды түзөт.

Россия жана Казакстан экономикасынын өсүш арымынын калыбына келиши, ошондой эле алардын валюта рыногунда туруктуулук жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүнө алгылыктуу таасир тийгизет. Натыйжада, жеке трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн өсүшү 2016-жылга караганда 13,4 пайызга жогору деңгээлде күтүлүүдө.

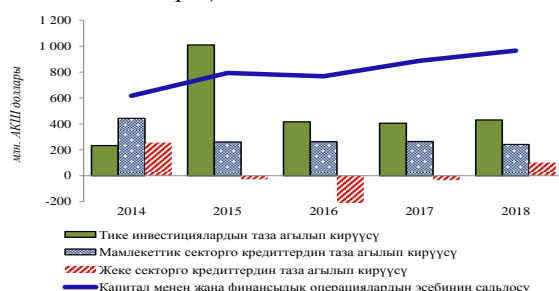
2017-жылы күндөлүк эсеп тартыштыгы капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капитал агымын көбөйтүүнүн эсебинен каржылоо зарылчылыгын шарттайт. Капиталдык трансферттер² жана башка инвестициялар боюнча агылып кирүүнүн өсүшү күтүлүүдө.

¹ Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен түзүлгөн

² Өсүш, Мамлекеттик инвестициялар программасынын алкагында гранттар көлөмүнүн көбөйүүсүнүн эсебинен камсыздалат.

5.2.4-график. Капитал менен ишке ашырылган операциялар эсеби жана финансылык эсеп боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

Башка ирвестициялардын өсүшүнүн негизги факторлору катары резидент эместер алдында милдеттенмелеринин өсүшү болот. Мурда тартылган кредиттер боюнча төлөмдөр азайтылгандыгынан улам, жаңы кредиттер агымынын өсүшү менен бирге жеке сектор кредиттери боюнча таза агылып кирүүнүн азайышы күтүлүүдө. Тике инвестициялардын агылып кирүүсү 405,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө күтүлүүдө, бул 2016-жылдагы деңгээлге жакын.

Ошентип, 2017-жыл жыйынтыгы боюнча төлөм балансынын сальдосу 65,1 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң мааниде түптөлүшү күтүлүүдө, мында келечекте импорттолуучу товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн эл аралык камдык активдердин ордун жабуу критерийи импорттун 3,9 ай деңгээлинде болжолдонууда.

Бүтүндөй алганда, 2017-жылы экономикалык жагдайдын өнүгүү тенденциялары 2018-жылы да экономиканын туруктуу калыбына келишине ыңгайлуу өбөлгөлөрдү түзөт. Күндөлүк трансферттердин алгылыктуу динамикасынын сакталып турушу, импорттун экспортко караганда кыйла өсүшү күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 11,5 пайыз өлчөмүндө түптөлүшүн шарттайт. Келечекте Кыргыз Республикасынын ЕАЭБнын алкагында бизнес жүргүзүү шарттарына ыңгайлашуусу жана ички суроо-талаптын өсүш тенденциясынын сакталып турушу соода балансы тартыштыгынын 7,1 пайызга өсүшүн шарттайт.

Россия жана Казакстан экономикасынын калыбына тез арымда калыбына келиши жеке трансферттердин агылып кирүү көлөмүнө алгылыктуу таасир тийгизет, алардын өсүш арымы 10,8 пайыз деңгээлинде түптөлөт.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүшү күтүлүүдө, алардын олуттуу бөлүгү тике чет өлкө инвестициялары, ошондой эле мамлекеттик секторго кредиттердин түшүүсү менен камсыздалат.

Төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 2018-жылы 84,8 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң сальдодо түптөлүшү болжолдонууда. Келечекте товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импорттун эл аралык камдык активдер менен ордун жабуу 4,1 айды түзөт.

2017-2018-жылдарга карата иштелип чыккан Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминде төмөнкүдөй тобокелдиктер сакталган:

- “Кумтөр” алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунайга жана алтынга дүйнөлүк баанын волатилдүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык абалдын начарлоосу;
- пландаштырылган чет өлкө кредиттер көлөмүнүн мамлекеттик сектордо толук өздөштүрүлбөшү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн алмашуу курсунун волатилдүүлүгү.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	Өлчөө бирдиги	2015				2016			
		I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.
1. Суроо-талап жана сунуш¹ (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүш арымы)									
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	80 778,2	94 092,2	123 446,1	132 172,9	79 596,7	101 100,4	134 734,5	142 595,8
ИДӨ	%	7,4	7,0	5,8	-1,8	-6,4	-0,2	8,1	9,0
Кумтөрдү эске албаганда, ИДӨ	%	2,8	4,3	5,3	6,1	0,5	1,4	5,0	5,9
Ички керектөө	%	1,2	0,3	-2,9	-16,2	0,2	5,3	3,5	-
Инвестициялар	%	-3,4	-7,5	-18,1	6,1	-23,2	0,4	5,3	-
Таза экспорту	%	-13,2	-5,8	-34,6	-40,5	0,2	16,4	-7,5	-
<i>ИДӨнүн өндүрүүсү:</i>									
Айыл чарба	%	1,0	2,5	8,6	5,8	0,3	2,5	2,3	6,6
Өнөр жай	%	24,9	24,4	7,4	-36,5	-27,7	-10,6	30,9	30,9
Курулуш	%	-0,5	5,8	8,4	34,5	4,0	8,8	8,0	7,6
Кызмат көрсөтүү	%	3,0	3,2	3,3	4,6	2,1	1,5	4,5	3,4
анын ичинде соода жүргүзүү	%	5,2	5,4	6,7	9,1	5,0	5,3	11,6	7,0
2. Баалар²									
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	110,3	106,1	105,7	104,0	101,2	100,3	100,5	99,6
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык мааниде	%	108,5	104,5	106,4	103,4	100,5	101,3	99,7	99,5
Базалык КБИ	%	109,7	107,6	106,5	105,2	103,0	101,8	101,0	99,9
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>									
Азык-түлүк товарлары	%	111,9	103,6	102,2	97,5	93,6	92,3	93,8	94,4
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	112,2	110,4	109,0	111,6	111,7	110,8	110,0	106,5
Алкоголдук ичимдиктер, тамеки	%	109,5	108,9	110,1	111,8	108,5	107,6	105,3	102,4
Тейлөө	%	106,0	106,9	107,4	106,6	106,5	105,2	104,6	104,4
<i>КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо:</i>									
Акциздик товарлар	%	111,4	109,0	107,7	109,4	110,0	109,6	108,3	105,4
Жөнгө салынуучу баа	%	116,9	114,9	117,9	122,1	109,6	109,3	105,2	99,8
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	106,3	106,9	107,4	107,8	107,8	106,4	105,5	104,2
3. Тышкы сектор³ (ИДӨ карата пайыздарда)									
Соода балансы	%	-37,1	-37,6	-35,6	-33,3	-34,7	-37,2	-35,7	-34,2
Күндөлүк операциялар эсеби	%	-18,7	-21,0	-20,4	-15,2	-13,3	-14,9	-12,6	-13,3
Товарлар жана кызмат көрс. экспорту	%	44,1	40,7	38,9	37,7	37,5	36,9	37,5	35,5
Товарлар жана кызмат көрс. импорту	%	86,0	83,3	78,4	73,9	74,2	76,2	75,4	72,6
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)									
	сом	63,8736	62,0788	68,8359	75,8993	70,0158	67,4860	67,9346	69,2301
5. Монетардык сектор (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өсүш арымы)									
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	11,00	9,50	10,00	10,00	8,00	6,00	6,00	5,00
"Овернай" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	5,00	3,00	4,00	4,00	1,00	0,50	0,25	0,25
"Овернай" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	14,00	12,00	12,00	12,00	10,00	7,50	7,25	6,25
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	10,28	10,02	7,14	9,66	10,50	2,70	3,76	2,32
<i>анын ичинде:</i>									
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	10,50	9,96	7,14	9,45	9,44	1,59	1,76	1,61
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	15,00	18,00	-	11,62	13,25	7,84	4,11	2,67
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	1,41	-	-	-	-	-	-	10,0
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	11,00	9,50	9,67	10,00	2,18	1,44	0,27	0,24
Акча базасы	%	-16,2	-9,5	-4,3	4,0	17,2	16,7	20,5	27,6
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	%	-19,9	-15,7	-7,0	2,3	17,5	18,6	20,6	30,5
Акча топтому (M1)	%	-17,7	-14,3	-5,6	1,7	21,0	25,5	29,4	38,6
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	-13,2	-13,6	-5,7	-0,1	17,2	25,8	31,5	40,3
Акча массасы (M2X)	%	0,9	0,5	10,0	14,9	13,1	16,7	15,2	14,6

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү

² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

³ ИДӨгө карата катыш акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмө жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген. III - чейректин алдын ала алынган маалыматтары.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлорго жана административдик-белгиленген тарифтерге шартталган, товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Аукциондорго катышуу укугуна тике катышуучулар ээ. Юридикалык сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын электрондук соода системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздар. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк, МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агенти болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акчалар боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттер.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансы-корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлаштыруу – өздүк улуттук валютага ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүчтөн болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо алынган маанисин түшүндүрөт. Анда өлкөдө кароого алынып жаткан мезгил ичинде орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизденген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул, номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – бул, Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7, 14 жана 28 күн мөөнөтүнө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар белгиленет.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мегил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорттун жана импорттун наркынын ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо негизги багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси

ИДӨ	ички дүң өнүм
МКВ	Мамлекеттик казына векселдери
МКО	Мамлекеттик казына облигациялары
КСМ	күйүүчү-майлоочу материалдар
ЕБ	Европа бирлиги
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ЕББ	Европа борбордук банкы
КБИ	керектөө бааларынын индекси
КЭР	Кытай Эл Республикасы
КР	Кыргыз Республикасы
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ФОб	экспортер өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы (Federal Reserve System)
УСК	Улуттук статистика комитети
FAO (FAO)	Бириккен улуттар уюмунун азык-түлүк жана айыл-чарба уюму (Food and Agricultural Organisation of the United Nations)